

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Vladimír Špína

**Katolická církev v Irském svobodném státě
1922-1937: vztah církve a státu**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Vladimír Špína**

Vedoucí práce: **PhDr. Zuzana Kasáková, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

ŠPÍNA, Vladimír. *Katolická církev v Irském svobodném státě 1922-1937: vztah církve a státu*. Praha, 2016. 50 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Zuzana Kasáková, Ph.D.

Abstrakt

Se vznikem Irského svobodného státu získala irská katolická církev partnera, který byl rovněž katolický. Vztah mezi církví a státem byl charakteristický vysokým vlivem, jemuž se církev těšila v různých sférách společnosti. Tato bakalářská práce jej zkoumá ve dvou z nich. První kapitola poskytuje základní informace o spojení nacionalismu a náboženství. Druhá kapitola popisuje vztah církve a státu v základním a středním školství a pozoruje neochotu státu jakkoliv měnit status quo a zpochybňovat tak silné postavení církve. Třetí kapitola se zabývá tématem takzvané „politiky morálky“ a všímá si problémů, jejichž řešení v souladu s katolickým učením bylo pro církev důležité, a nátlaku, který katolické skupiny vyvíjely na politiky. Kromě poskytnutí základního přehledu o situaci je cílem této práce zodpovědět tři otázky: Zaprvé, jak byl vztah církve a státu ovlivněn ideou irské etnicko-konfesijní identity – usnadňoval církevní projekci vlivu? Zadruhé, šlo o jednostranně výhodný vztah, nebo stát získával něco na oplátku? Zatřetí, jak tento vztah církve a státu ovlivnil postavení protestantské menšiny? V závěru práce shrnuje získané poznatky a odpovídá na položené otázky.

Abstract

With the emergence of Irish Free State, the Catholic Church found a partner who happened to be catholic as well. The relationship between the church and the state was characterized by high influence which the church enjoyed in different spheres of society. This bachelor thesis examines the influence on two of them. The first chapter provides basic information about connection between nationalism and religion. The second chapter describes relationship of the church and the state in primary and secondary education and observes reluctance of the state to change status quo in any way and to contest strong status of the church, The third chapter deals with the topic of so-called “politics of morality” and notes the problems whose solution with

accordance to catholic teaching was important for the church and the pressure which catholic groups put on politicians. Aside from providing basic insight into the situation, the goal of this work is to answer three questions: First, how was the relationship of the church and the state influenced by the idea of Irish ethnic-confessional identity – did it facilitate projection of the church influence? Secondly, was the relationship one-sided, or did the state received something in return? Thirdly, how did this relationship between the church and the state affect position of the Protestant minority? In the conclusion, gathered information is summarized and the questions answered.

Klíčová slova

Irský svobodný stát, katolická církev, církev a stát, katolické vzdělávání, katolická morálka

Keywords

Irish Free State, Catholic Church, church and state, catholic education, catholic morality

Rozsah práce: 80 871 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 13. května 2016

Vladimír Špína

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své bakalářské práce PhDr. Zuzaně Kasákové, Ph.D. za všechny připomínky, náměty a rady při vedené práci.

Obsah

ÚVOD.....	1
1. VÝZKUMNÝ RÁMEC.....	5
1.1 <i>Náboženství, nacionalismus a identita.....</i>	5
1.2 <i>Zkoumání vztahu církve a státu.....</i>	8
1.3 <i>Výzkumná kritéria.....</i>	12
2. VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM.....	14
3. MORÁLKA.....	26
ZÁVĚR	38
SUMMARY	42
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	43

Úvod

Římskokatolická církev je s Irskem úzce sepnutá už od jeho rané historie a katolická víra na rozdíl od národního jazyka přečkala všechny nájezdníky a dobyvatele, kteří se na irském ostrově usadili. Církev se téměř po celé dvacáté století těšila přídomku „nejmocnější irské organizace“. Zatímco většina evropských zemí ukončovala nebo již ukončila proces sekularizace, v Irsku se silný katolický vliv stal jedním z hlavních formativních procesů novodobé historie. Přestože od 80. a 90. let postavení církve upadá,¹ ještě v roce 2011 se k ní hlásilo 82 % obyvatel.² Až do současnosti si zachovala téměř monopolní postavení ve vzdělávacím systému a silnou pozici v poskytování sociálních služeb. Církevní vliv v oblasti úspěšného vynucování katolické morálky nicméně poklesl, jak dokládají referendum o uzákonění rozvodu, či nedávné referendum o sňatcích homosexuálů.

Rychlý vzestup katolické církve započal po zrušení protikatolických trestních zákonů, a úspěšném boji za katolickou emancipaci vedeným Danielem O'Connelllem. Během 19. století se rychle konsolidovala³ a k růstu jejího vlivu přispělo i sepnutí katolického vyznání s nacionalisty konstruovanou irskou národní identitou a spojení s Parnellovým bojem za home rule. Na počátku 20. století se přidala na stranu konstitučních vlastenců, což se promítlo i během irské občanské války, kdy odsuzovala republikány, kteří se postavili proti anglo-irské smlouvě. Když v roce 1922 došlo k rozdělení irského ostrova mezi Spojené království a nově vzniklý Irský svobodný stát (který si zachoval status dominia), změnilo se i postavení biskupská hierarchie. Nereprezentovala již jen jednu z mnoha církví v multi-národnostním státě, ale konfesi většiny obyvatel. Do čela země se postavila strana W. T. Cosgraveho Cumann na nGaedheal,⁴ jejíž představitelé církve podporovala už za války. Cosgraveho vláda vydržela u moci až do roku 1932, kdy ji po prohraných volbách vystřídala de Valerova

¹ Zvláště pak v souvislosti se skandály spojenými se zneužíváním dětí, k jejichž medializaci došlo na přelomu tisíciletí. (viz Keenan, Marie M. „Masculinity, relationships and context: Child sexual abuse and the Catholic Church“, *Irish Journal of Applied Social Studies* 15 (2015): 64-77. <<http://arrow.dit.ie/ijass/vol15/iss2/7>> [staženo 10. 5. 2016]).

² Central Statistics Office a Northern Ireland Statistics and Research Agency *Census 2011 Ireland and Northern Ireland* (Government of Ireland, 2014), 29. <<http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/population/2011/Cen2011IrelandNorthernIreland.pdf>> [staženo 10. 5. 2016].

³ Toto téma v sérii článků z různých aspektů od národního po ekonomický podrobně zpracovává uznávaný historik Emmet Larkin. (Pro dva z nich viz Použité zdroje na konci práce.).

⁴ Společenství Gaelů.

Fianna Fáil⁵, vzniklá ze zbytků protimluvni Sinn Féin⁶. Fianna Fáil byla však stejně středo-pravicová a konzervativní jako Cumann na nGaedheal a lišila se od ní de facto právě jen pohledem na legitimitnost anglo-irské smlouvy. De Valerova ústava z roku 1937 dokonce církvi garantovala „speciální pozici“.⁷ Jaká však byla pozice církve během období Svobodného státu, jehož ústava byla přísně sekulární? Pro irský stát šlo o čas, kdy teprve pomalu uvykal mezinárodnímu systému a čerstvě získané nezávislosti, pro irskou církev pak dobu, kdy mohla poprvé jednat se státem, který byl katolický.

Cílem této práce je přiblížit vzájemné postavení církve a státu na příkladě dvou zvolených oblastí, v nichž se ve zkoumaném období církevní vliv dostatečně projevoval – ve vzdělávacím systému a v prosazování zákonů v souladu s katolickým výkladem morálky. V souvislosti s tímto úkolem si práce klade otázku, jak se ve zkoumaném vztahu projevilo sloučení irské etnické a katolické identity. Byli političtí představitelé z tohoto důvodu rozšiřování církevního vlivu nakloněnější? Nebo to bylo proto, že z vlivu církve nějakým způsobem mohl těžit i stát? Třetí doplňující otázka zní, jaké bylo na pozadí vztahu katolické církve a státu postavení protestantské menšiny? Soustředěním se na důležité období vzniku prvního novodobého irského státu může nalezení odpovědí na položené otázky pomoci lépe pochopit vývoj postavení irské katolické církve jako důležitého faktoru irských dějin. Případně přispět k současné debatě o vzájemném vztahu náboženství a nacionalismu ve fázi okamžitě následující po naplnění nacionalistického projektu a vzniku národního státu.

Z metodologického hlediska lze práci označit za případovou studii zkoumající fenomén vztahu církve a státu v daném období. První kapitola přibližuje výzkumný rámec práce a vzhledem k jedné ze svých výzkumných otázek se krátce zmiňuje o spojitosti mezi nacionalismem a náboženstvím. Druhá kapitola popisuje vztah církve a státu v systému základního a středního školství. Přibližuje výchozí stav, který v systému panoval, a dále si všímá jeho charakteristických aspektů a důležitých událostí jakými bylo například vymezení pravomocí nebo státní politika obrody irštiny. Třetí kapitola se věnuje zákonům a událostem, pro jejichž vývoj byl charakteristický katolický výklad morálky. Konkrétně jde o rozvodovou politiku, přijímání cenzurních

⁵ Válečníci Fálu (mytický název pro Irsko), často mylně překládáno jako Vojáci osudu.

⁶ My sami, ovšem ve smyslu anglického „We Ourselves“ a ne „Ourselves Alone“.

⁷ Keogh ve své knize přibližuje zákulisní jednání de Valery s papežskou kanceláří, která „speciální pozici“ považovala za nedostatečnou. (Dermot Keogh, *Ireland and the Vatican: The Politics and Diplomacy of Church-state Relations, 1922-1960* (Cork, Ireland: Cork University Press, 1995), 132-140).

zákonů, zprávu Carriganovy komise zabývající se morálním stavem irské společnosti, a aféru z hrabství Mayo, v níž byla knihovnice diskriminována na základě protestantského vyznání. Závěr pak utřídí poznatky a na jejich základě odpovídá na položené otázky.

Zdroje použité k práci lze rozdělit do dvou kategorií. Zaprvé bylo pracováno s pramennými materiály. Vyjma textů zákonů a dokumentů ministerstva školství šlo především o zápisy debat z irského Dáilu týkající se oblastí, jimž se věnuje druhá či třetí kapitola. Vzhledem k jednomu z cílů, jímž je všimnout si v rétorice politiků odkazů na spojení irské a katolické identity či irsko-katolické hodnoty, byly tyto dokumenty neocenitelné pro získání reprezentativních příkladů a umožnily práci dodat nový rozměr. Zčásti na pomezí mezi pramenem a literaturou stojí *The Framework of a Christian State: An Introduction to Social Science* (1932) irského jezuitského kněze Edward Cahilla. Jedná se o soubornou práci Cahillových esejí publikovaných v irských novinách a vysvětlujících stanoviska katolické církve k různým problematikám.

Druhou skupinou zdrojů byla odborná literatura. Pro první kapitolu se jednalo zejména o publikace věnující se obecně fenoménu nacionalismu a jeho spojení s náboženstvím, a o knihy či studie zaměřující se na irský případ. Zpracován byl i větší počet materiálů zabývajících se typologizací vztahu církve a státu, jako důležitému prostředku výzkumu. Nicméně pro nevhodnost tohoto přístupu v souvislosti s položenou výzkumnou otázkou není v práci jejich shrnutí věnováno příliš prostoru. Nejpodstatnějším přínosem byl článek Foxe a Sandlera *Quantifying Religion: Toward Building More Effective Ways of Measuring Religious Influence on State-level Behavior* (2003), který se pokouší vypořádat s nepružností typologií jako metod studia vztahu církve a státu, a který posloužil jako inspirační východisko pro volbu výzkumných kritérií.

Pro zbylé dvě kapitoly bylo využito řady přehledových prací věnujících se irským dějinám. Jmenovitě například Brownova *A Social and Cultural History: 1922-1985* (1990) nebo *Ireland, 1912-1985: Politics and Society* (1989) od Josepha Lee. Neboť se většinou jednalo o práce irských autorů nepíšících s příliš velkým časovým odstupem, bylo sice možné kladně hodnotit podrobnost, nicméně také bylo na místě kriticky přistupovat k některým ostřejším hodnotícím soudům, zvláště pak pokud šlo o autora protestantského vyznání. V českém prostředí nejrozšířenější *Dějiny Irska* od Nakladatelství Lidových novin se zkoumanému problému prakticky nevěnují.

Pozornost byla věnována i knize Johna H. Whytea *Church and State in Modern Ireland, 1923-1970* (1971) nabízející ucelený vhled do historického vývoje a některé obecnější postřehy týkající se charakteristických rysů irské církve. I přes její stáří⁸ jde v oboru o zcela zásadní publikaci a objevuje se bez výhrady mezi zdroji každé další práce týkající se irského státu a církve. Nedostupnost byť jediného exempláře v České republice je takřka zarážející.

Prostudována byla i obě velká díla Dermota Keogha, která rovněž patří mezi často citovaná, jejich přínos byl však vzhledem k zaměření na třetího aktéra v podobě Vatikánu spíše malý. Podobně i Murrayovo dílo *Oracles of God: the Roman Catholic Church and Irish politics, 1922-37* i přes svůj název nenabídlo mnoho využitelných informací, protože se (být s obdivuhodnou podrobností) zabývá především příslušností jednotlivých irských kleriků k pro-smluvní nebo proti-smluvní linii poválečného rozdělení společnosti.

Důležitou oporou pro zpracování druhé kapitoly byly zejména Titleyho *Church, State, and the Control of Schooling in Ireland, 1900-1944* (1983) a Coolahanova *Irish Education: Its History and Structure* (1981), které přehledně představují podobu irského vzdělávacího systému a s ním spojených témat a poskytují jinak velmi obtížně získatelné informace, o nichž se přehledové práce nezmiňují.

Dále bylo využito i řady odborných úžeji zaměřených článků dostupných z elektronických databází literatury a internetových verzí daných periodik. Možné je vyzdvihnout zejména *Censorship and Its Critics in the Irish Free State 1922-1932* (2003) Senii Pašety a všechny tři použité články Anthonyho Keatinga. Autoři pracují s řadou nepublikovaných vládních dokumentů a dobových novinových článků a poskytují tak přehled zejména o ideologickém pozadí cenzury.

Téměř nemožným se ukázalo být nalezení kdysi utajované Carriganovy zprávy. Není dostupná v žádné oficiální podobě, pouze jako text na jakémsi soukromém internetovém blogu. Z tohoto důvodu k ní není v práci odkazováno přímo, ale prostřednictvím jí se věnujících článků. Přestože se tedy nejedná v pravém smyslu slova o použitý zdroj a není ani zahrnuta v použitých zdrojích, je na ni alespoň v rámci badatelského zápalu odkázáno na konci této věty.⁹

⁸ Kniha vyšla i ve druhém vydání z roku 1980 rozšířená o dalších sedm let, původní text ale zůstal bez revize.

⁹ The Full Carrigan Report <http://the-knitter.blogspot.cz/2005/06/full-carrigan-report_24.html> [Naposledy ověřeno k 11. 5. 2016].

1. Výzkumný rámec

Protože se výzkumná otázka dotýká významu spojení irské etnické identity a katolické víry v souvislosti s postavením církve, popisuje kapitola nejprve obecný vztah nacionalismu a náboženství a aplikuje jej na irský případ. Dále se věnuje možnostem a úskalím zkoumání vztahu církve a státu v Irsku i v obecné rovině. Představené poznatky následně slouží k vytyčení výzkumných kritérií, s jejichž pomocí je ve zbývajících dvou kapitolách práce analyzován konkrétní vztah katolické církve a Irského svobodného státu.

1.1 Náboženství, nacionalismus a identita

Nacionalismus jako jeden z fenoménů charakterizujících 19. století je v oblasti sociálních a politických věd dodnes velkým tématem. Hugh McLeod ve své kritice „velkých teorií“¹⁰ zpochybňuje jejich chápání nacionalismu jako sekulární ideologie a popisuje jeho propojení s křesťanstvím.¹¹ Deniss Hanovs nacionalismus označuje za kvazi-náboženství a všímá si jeho využívání národními hnutími pro potenciál stát se jedním z konstrukčních elementů projektované identity.¹² Willfred Spohn dokonce rozporuje samotnou existenci sekulárního nacionalismu a tvrdí, že sekulární modely národní identity zanedbávají přetrvávající význam náboženského komponentu národních identit.¹³ Spojení mezi nacionalismem a náboženstvím může být oboustranně výhodné a zvyšovat oddanost jedince národu (případně rovněž státu) i církvi. V důsledku toho bylo možné rychlejší sekularizaci pozorovat tam, kde národní hnutí nabrala anti-církevní či anti-náboženský charakter. Naopak, v zemích, kde církev s národními projekty navázala symbiotický vztah, její prestiž neklesala, či dokonce rostla.¹⁴ K mobilizaci potenciálního národa bylo možné náboženství využít tam, kde mezi obyvatelstvem existovala vysoká konfesijní homogenita. V opačném případě se naopak stávalo polarizačním aspektem.¹⁵ Toho si všímá kupříkladu Hechterova teorie

¹⁰ Díla Andersona, Gellnera či Hobsbawna.

¹¹ Hugh McLeod, „Christianity and nationalism in nineteenth-century Europe“, *International Journal for the Study of the Christian Church*, 15 (2015), 10-11, doi: 10.1080/1474225X.2015.1020009 [Staženo 2. 4. 2016].

¹² Deniss Hanovs, „The national Movement in Latvia in the 19th Century: the Nation as a Quasi-Religion“, in *Religion and Political change in Europe: Past and Present*, ed. Ausma Cimдина (Pisa: PLUS, Università di Pisa, 2003), 138.

¹³ Willfried Spohn, „Multiple Modernity, Nationalism And Religion: A Global Perspective“. *Current Sociology* 51 (2003): 271, doi:10.1177/0011392103051003007. [staženo 10. 10. 2015].

¹⁴ Hugh McLeod, *Náboženství a lidé západní Evropy (1789-1989)* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 11.

¹⁵ Ibid 14.

vnitřního kolonialismu. Podle ní vztah dvou nestejně privilegovaných vrstev v tzv. jádru a na periferii státu¹⁶, kdy periferie je diskriminována na základě jazyka, kultury, či náboženství, vede k posílenému vnímání těchto prvků jako atributů odlišné identity. Takto konstituovaná skupina pak východisko ze své situace hledá v mobilizaci za účelem boje za zlepšení svých podmínek, či dokonce osamostatnění.¹⁷ Podle Whitea by však v takovém státu mělo po zisku nezávislosti dojít k rychlé sekularizaci, protože náboženství přestane být zdrojem odporu vůči utlačovateli.¹⁸

Velká Británie se jako multi-etnický stát scénáři pokoušela vývoji popisovaným Hechterovou teorií pokoušela předejít vytvořením zaštiťující britské identity. Přestože nedokázala nahradit skotské či velšské národní cítění, obyvatelé těchto zemí ji přijali jako svou druhou totožnost. V Irsku se jí však nepovedlo aplikovat vůbec.¹⁹ Aby mohl irský nacionalismus soupeřit s britskou představou, potřeboval zdůrazňovat své odlišnosti. Za úspěchem spojení náboženství a nacionalismu stojí v irském případě především historický vývoj, který oslabil význam jazykového a kulturního atributu.

Jedním z důvodů byla vysoká schopnost původních gaelských obyvatel asimilovat příslušníky cizích kultur. V pozdním středověku irský ostrov obývala dvě etnika – irské a anglické, pro něž irština používala slova Gaedhil a Gaill. Gaill se svým jazykem a kulturou původně nijak výrazně nelišili od Angličanů žijících v Anglii, postupně však přejali některé prvky irské kultury. Koncem 17. století se pro obyvatele Irska začal používat výraz Éireannaigh, který zahrnoval obě etnika. Vznikl tak koncept anglicky mluvícího Ira a jazyk se stal méně významným znakem irské identity, která vytlačila identitu gaelskou. Hlavním zdrojem odlišnosti mezi katolickými Iry a „starými Angličany“ žijícími v Irsku na straně jedné a „novými Angličany“ tudorovské Anglie, pro něž se začal používat starý výraz Gaill, tak bylo náboženství.²⁰ Právě v provázanosti protestantství a angličtiny hledá příčinu spojení katolické víry a irské identity Hastings. V kritickém období boje mezi oběma konfesemi o irské věřící neochota protestantského

¹⁶ Politický, ekonomický i společenský vztah mezi Velkou Británií a Irskem před ziskem nezávislosti a zejména před zrušením protikatolických zákonů tomuto modelu centra a periferie odpovídá velmi přesně.

¹⁷ Michael Hechter, *Internal Colonialism: The Celtic Fringe in British National Development* (New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 1999), 32-43.

¹⁸ Timothy J. White, „The Impact Of British Colonialism On Irish Catholicism And National Identity: Repression, Reemergence, And Divergence“, *Études Irlandaises*, 35 (2010): 24. doi:10.4000/etudesirlandaises.1743. [staženo 12. 4. 2016].

¹⁹ Willfried Spohn, „Multiple Modernity, Nationalism And Religion: A Global Perspective“. *Current Sociology* 51 (2003): 65-66, doi:10.1177/0011392103051003007. [staženo 10. 10. 2015].

²⁰ Steven G. Ellis, „Religion and National Identity in Early Modern Ireland“, in *Religion and Political change in Europe: Past and Present*, ed. Ausma Cimdina (Pisa: PLUS, Università di Pisa, 2003), 57-62.

kléru konvertovat gaelské Iry skrze jejich mateřštinu postavila do výhody katolickou církev, jejíž kněží a mniši se v seminářích učili anglicky i irsky a kteří se zasadili o záchranu mnoha děl gaelské literatury. Když pak dala postupně přednost angličtině i katolická církev (ne z ideologických, ale spíše z praktických důvodů), Irové to jako rozhodnutí svých elit přijali bez odporu. V konečném důsledku mohl irský nacionalismus bez irštiny fungovat právě proto, že ta byla jako významný pojící prvek nahrazena irským katolicismem.²¹

Ačkoliv byla katolická víra v Irsku silně zakořeněná, reálná autorita biskupské hierarchie byla velmi slabá a dokonce zpochybňována nižším klérem.²² Nicméně oproti vývoji v řadě dalších evropských zemí 19. století přineslo namísto počínající sekularizace společnosti nebývalé posílení vlivu církve. Ve své knize sekularizací se zabývající představuje McLeod „teorii výprodeje Boha“, podle níž církve upadají proto, že nedokážou držet krok s konkurencí v podobě jiných ideologií. Aby k tomu nedocházelo, musí se ztotožnit se zájmy většiny národa.²³ Právě toho v Irsku katolická církev dosáhla podporou kampaně za home rule.²⁴ V očích Irů se z ní stala strážkyně irských hodnot a byla vykreslena jako důležitý prvek společnosti vzdorující britskému protestantskému vlivu.²⁵ Do konce 19. století své postavení plynoucí ze spojení s nacionalismem církev posílila také ekonomickými úspěchy, které jejím špičkám zajistily finanční samostatnost,²⁶ a konsolidovala se jako nejvlivnější irská organizace, což předurčilo její silné postavení v Irském svobodném státu.

Přestože se hlavní cíl irských nacionalistů naplnil vznikem Svobodného státu, neznamenalo to konec nacionalismu jako takového. Národ a stát ke své existenci

²¹ Adrian Hastings. *The Construction Of Nationhood: Ethnicity, Religion And Nationalism* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001), 86-89.

²² Emmet, Larkin, „Church and State in Ireland in the Nineteenth Century“, *Church History* 31 (1962): 301-302. <<http://www.jstor.org/stable/3163321>> [staženo 16. 4. 2015].

²³ McLeod, *Sekularizace v západní Evropě (1848-1914)*, 16.

²⁴ Té se kromě laiků nadšeně účastnila i většina mladých a řada starších kleriků. Přestože biskupové k tomuto boji zůstávali až na výjimky podezřívaví, v roce 1884 na svém výročním setkání v Maynooth oficiálně podpořili Parnellovu Irskou parlamentární stranu, když uznali, že je jediným prostředkem, jak je možné v britském parlamentu dosáhnout vyslyšení irských problémů a požadavků. (Emmet, Larkin, „Church, State, and Nation in Modern Ireland“, *The American Historical Review* 80 (1975): 1264-1266. <<http://www.jstor.org/stable/1852059>> [staženo 16. 4. 2015].).

²⁵ William Crotty, „The Catholic Church in Ireland and Northern Ireland: Nationalism, Identity, and Opposition“, in *The Catholic Church and the Nation-state: Comparative Perspectives*, eds. Paul Christopher Manuel et al. (Georgetown: Georgetown University Press, 2006), 118.

²⁶ Emmet, Larkin, „Economic Growth, Capital Investment, and the Roman Catholic Church in Nineteenth-Century Ireland“, *The American Historical Review* 72 (1967): 869. <<http://www.jstor.org/stable/1846659>> [staženo 16. 4. 2015].

potřebují, aby se lidé identifikovali s jejich symboly a institucemi.²⁷ Každý stát, jenž vznikne oddělením od většího celku, navíc stojí před nutností vypořádat se se zátěží společné historie. Nositeli nově konstruované identity s vlastní historií a kulturním dědictvím se obvykle stávají národní vzdělávací systémy, státem vlastněná média či národní literatury.²⁸ Jedním z prostředků upevňování všech forem sociální identity je totiž „vymezování se“ (othering) proti identitě konkurenční, k čemuž se zpravidla uchyluje ta identita, jež sama sebe vnímá jako slabší.²⁹ Irský stát potřeboval legitimizovat svůj nárok na samostatnou existenci a dokázat, že se odlišuje od Británie.³⁰ Vzhledem k rozdělení ostrova se navíc Svobodný stát potřeboval na jedné straně vymezit i proti Severnímu Irsku, na straně druhé však nemohl rozdíly akcentovat natolik, aby tak činil neplatným vlastní nárok na opětovné sjednocení.³¹

Ačkoliv Svobodný stát poměrně rychle začal s programem na obnovu irštiny jako národního jazyka, nejsilnějším prvkem irské identity, k níž se odvolával, zůstávalo (jak bylo vyloženo výše) římskokatolické vyznání většiny jeho obyvatel, což může být interpretováno jako vysvětlení toho, proč nedošlo k naplnění Whiteovy teorie o úpadku náboženství.³²

1.2 Zkoumání vztahu církve a státu

Stát je možné chápat jako instituci, jejímž základním úkolem je zajišťování vlastního fungování a posilování vlivu a legitimacy.³³ Jednou ze základních interakcí státu s náboženstvím pak může být právě jeho využívání k legitimaci vlády.³⁴ Přestože katolická církev sebe sama jako běžnou instituci nechápe a popisuje se jako společenství věřících, jehož cílem je „naplňování božího slova“, její chování uvnitř politického

²⁷ David McCrone a Frank Bechhofer. *Understanding national Identity* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 10.

²⁸ Joseph Cleary, *Literature, Partition and the Nation-State. Culture and Conflict in Ireland, Israel and Palestine*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 57.

²⁹ McCrone a Bechhofer, *Understanding national Identity*, 141

³⁰ Elizabeth A. Oldmixon, Jane Suiter a Brian. R. Calfano. „Assessing Clergy Attitudes: Ideology And Institutional Superiors“. *Journal Of Church And State* 56 (2013): 673, doi:10.1093/jcs/cst028. [Staženo 12. 4. 2016].

³¹ Jennifer Todd. „Partitioned Identities? Everyday National Distinctions In Northern Ireland And The Irish State“. *Nations And Nationalism* 21 (2015): 23-24. doi:10.1111/nana.12083. [staženo 18. 4. 2016].

³² White v případě Irska tuto fázi klade až do druhé poloviny dvacátého století. (White, Timothy J. „The Impact Of British Colonialism On Irish Catholicism And National Identity“, 39.)

³³ Viz například Edwin Amenta. „State-centered and Political Institutional Theory: Retrospect and Prospect“, in *Handbook of Political Sociology*, ed. Thomas Janoski et al. (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 96-114.

³⁴ Jonathan Fox, „Religion as an Overlooked Element of International Relations“, *International Studies Review* 3 (2001): 65-66. <<http://www.jstor.org/stable/3186242>> [staženo 13. 10. 2015].

systemu – vyjadřuje se k politickému dění, působí na ministry či parlament, prosazují zájmy sebe sama a svých členů apod. – poskytuje dostatečné oprávnění k tomu, aby byla jako instituce, byť ne zcela standardní, také zkoumána.³⁵

Tato práce pro své potřeby irský stát ztotožňuje především s jeho legislativní a výkonnou mocí. Tedy dvoukomorovým parlamentem, který tvoří Dáil Éireann (dolní komora) a Seanad (horní komora), a vládou či výkonným výborem (Executive Council) sestávajícím se z premiéra (President of Executive Council) a pěti až sedmi dalších členů.³⁶ Irskou katolickou církev v nejužším slova smyslu v období Svobodného státu představovala hierarchie čítající 4 arcibiskupy³⁷, 23 biskupů, kolem 3 100 kněží a 750 příslušníků mužských řádů a kongregací.³⁸ Nicméně podobu a vliv církve utvářejí i organizovaná laická hnutí a jednotliví věřící.³⁹ Právě na jejich počtu církev zakládala nárok na legitimitu svých požadavků. V roce 1926 se k ní hlásilo 92,6 % obyvatel irského státu.⁴⁰

Ačkoliv si irští biskupové nárokovali poměrně značnou nezávislost,⁴¹ nebyli zcela autonomní a možnost jejich skutečného zapojení do politiky byla limitována papežským učením. Obecný vztah církve a státu byl upravován četnými encyklikami Lva XIII. Podle nich stát a církev představovaly dvě autonomní sféry - stát fungoval v materiální, dočasně rovině, církev v rovině duchovní. Církev papež popisoval jako „societas perfectas“, disponující morální autoritou, která jí umožňuje vstupovat na pole působnosti jinak vyhrazené státu, pokud se zde objeví otázka morálního charakteru. Úkolem církve je upozorňovat na to, zda jsou společenská či ekonomická rozhodnutí

³⁵ Petr Fiala. „Jsou církve zájmovými skupinami? Příspěvek k teorii organizovaných zájmů“. *Politologický časopis 2 (1995)*: 28-29. <<http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/1995/1/1995-1-3-Fiala-Jsou%20c%20B%20rkve%20z%20E%20%80%A0jmov%C5%BE%20skupinami.pdf>> [staženo 19. 2. 2016].

³⁶ Ivo Šlosarčík, Ivo. *Politický systém Irska* (Praha: Slon, 2007), 31.

³⁷ Arcibiskupové Armaghu, Dublinu, Cashelu a Tuamu. Armaghský arcibiskup je zároveň nositelem titulu primas veškerého Irska. (Tom A. O'Donoghue, „Catholicism and the curriculum: The Irish secondary school experience, 1922-62“, *Historical Studies in Education (Canada)* 10 (1998): 9. <http://historicalstudiesineducation.ca/index.php/edu_hse-rhe/article/view/1556/1646> [staženo 8. 2. 2015]).

³⁸ Uvedená čísla odpovídají roku 1921 a ve zmíněném období nedošlo k jejich výraznější proměně. (Patrick Murray, *Oracles of God: the Roman Catholic Church and Irish politics, 1922-37* (Dublin, Ireland: University College Dublin Press, 2000), 11).

³⁹ Jak si ve své teoretické kapitole týkající se vztahu církve a státu v Brazílii všimá Mainwaring. (Scott Mainwaring, *The Catholic Church and Politics in Brazil, 1916-1985* (Stanford, CA, USA: Stanford University Press, 1986), 14.).

⁴⁰ Murray, *Oracles of God*, 11.

⁴¹ Viz jejich odměřený vztah k biskupskému vyslanci, který do Irska přicestoval během občanské války, nebo jejich nesouhlas s ustavením nunciatury v Irsku. Ta byla chápána jako papežský prostředek k upevnění kontroly nad irskou hierarchií. (Dermot Keogh, Dermot. *The Vatican, the Bishops, and Irish Politics, 1919-39* (Cambridge: Cambridge University Press, 1986), 10-30, 41-44)

státu v souladu s morálními zásadami. Tímto důležitým úkolem však podle Lva účast církve na politickém životě končí. Papež se vyjádřil proti tomu, aby představitelé církve oficiálně podporovali politické strany či kandidáty nebo dokonce kandidovali sami.⁴² Protože nemohl klér do politické sféry vstupovat přímo, musel svůj vliv projektovat prostřednictvím politických elit, což bylo možné dvěma způsoby. Pokud byly náboženské hodnoty vlastní samotným politikům (k čemuž je klér mohl vést), vtělovali je do legislativy z vlastního přesvědčení. Pokud byla nositelem náboženských hodnot společnost (na čemž měl mít zásluhu opět klér), měla na stát vyvíjet nátlak, který by zajistil jeho fungování v souladu s přáním církve.⁴³

Cílem práce je odpovědět na otázku: Jaký byl vztah katolické církve a Irského svobodného státu a jak se v něm odrazila skutečnost, že v Irsku došlo k propojení katolické a irské národní identity?

Jedním z nejběžněji používaných nástrojů ke zkoumání vztahu mezi státem a církví jsou četné typologie. Ty se i přes mírné odlišnosti záležející na podrobnosti konkrétní typologie shodují v základních rysech.⁴⁴ Vztah církve a státu je hodnocen na dvou doplňujících se škálách. Zaprvé podle toho, zda je nějaká církev státem oficiálně podporována, či jde o přísně separované instituce, a zadruhé s ohledem na náboženskou toleranci, které se dostává jiným církvím než majoritní. Třemi nejzákladnějšími typy vztahu, které jednotliví autoři dále rozvádějí, jsou státní církev, separace⁴⁵ a anti-církevní model.

Úskalím typologií je, že popisují stav a nedokážou odpovídat na otázku *Proč* je vztah takový, jaký je? Dalším problémem je jejich relativní omezenost možnosti

⁴² Leslie Griffin, „The Integartion of Spiritual and Temporal: Contemporary Roman Catholic Church-State Theory“, *Theological Studies* 48 (1987): 227-230.

<<http://cdn.theologicalstudies.net/48/48.2/48.2.1.pdf>> [staženo 21. 1. 2016].

⁴³ Fox, „Religion as an Overlooked Element of International Relations“, 62-63.

⁴⁴ Viz například Ahmet Alibašić, „Models of State-Church Relations in Europe and the USA and Their Consequences“, *Arches Quarterly* 2 (2008).

<http://www.thecordobafoundation.com/attach/Arches_issue_02x_Web.pdf> [staženo 20. 9. 2015]; John G. Francis, „The Evolving Regulatory Structure of European Church-State Relationships“, *Journal of Church and State* 34 (1992), <<http://www.jstor.org/stable/23919582>> [staženo 8. 5. 2015]; Paul J. Weber, „Separation of Church and State: A Potent, Dynamic Idea in Political Theory“, in *The Encyclopedia of Politics and Religion*, 2. svazek, ed. Robert Wuthnow (London: Routledge, 1988); W. Cole Durham Jr., „Perspectives on Religious Liberty: A Comparative Framework“, in *Religious Human Rights in Global Perspective: Religious Perspectives*, svazek 2, eds. David Van der Vyver a John Witte, Jr. (Hague, Kluwer Law International, 1996).

⁴⁵ Kupříkladu Paul J. Weber rozlišuje čtyři druhů separace. Strukturální, absolutní, přehodnocující, podpůrnou (rovněž teorie akomodace). (Weber, „Separation of Church and State“, 684-685).

reagovat na specifické prostředí a okolnosti, které ovlivňují konkrétní případ. Například podle Rusella Sandberga tradiční typologie vybízejí ke zkoumání vztahu pouze na základě postavení náboženství garantovaného ústavou. Přitom opomíjejí další oblasti, jako například diskriminační zákony, vzdělávání, rodinné právo, právo týkající se médií, vězeňské právo apod.⁴⁶

Ve svém článku *Quantifying Religion*⁴⁷ se s absencí efektivní metody⁴⁸ pro zkoumání vlivu náboženství na stát pokouší vypořádat Jonathan Fox a Shmuel Sandler. Za měřitelný aspekt označují vliv náboženství na politické instituce a jejich chování, který lze vysledovat sběrem informací z akademických prací a různých dokumentů. Přestože se jedná o nepřímá data, mohou poskytnout užitečný vhled do skutečné povahy zkoumaného vztahu.⁴⁹ Pro kvantifikaci církevního vlivu volí pět kategorií: zaprvé, množství různých náboženství a denominací ve státě, zadruhé, míru separace náboženství a státu, zatřetí, práva náboženských minorit, začtvrté, vládní regulace dominantního náboženství a zapáté to, do jaké míry náboženské zákony a víra ovlivňují legislativu státu. Kombinací většího množství zkoumaných kategorií je podle autorů možné přiblížit se k zodpovězení otázky, jaký je vliv církve na stát.⁵⁰ Metodologie je primárně uzpůsobena kvantitativnímu výzkumu a v každé z pěti kategorií nabízí širokou škálu nejrůznějších proměnných. Tato práce nemůže aspirovat na výzkum daného rozsahu, místo toho se však ve zmíněném textu inspiruje a využívá některé jím navrhované kategorie ke kvalitativnímu výzkumu vztahu církve a státu ve dvou zvolených oblastech.

Oblastí, jejichž výzkum by byl přínosný, je široká škála, nicméně tato práce si z několika důvodů volí dvě z nich – školství a „morálku“. Zaprvé, vliv církve je v nich možné poměrně úspěšně sledovat, zadruhé, oba tyto aspekty byly ve zkoumaném období dostatečně významné, zatřetí, je možné zde nalézt spojitosti s problematikou identity a postavením protestantů, které chce práce rovněž zkoumat, začtvrté, silná

⁴⁶ Russell Sandberg. „Church-State Relations In Europe: From Legal Models To An Interdisciplinary Approach”, *Journal Of Religion In Europe 1* (2008): 337, 339-340. doi:10.1163/187489208x336560. [staženo 18. 4. 2016].

⁴⁷ Jonathan Fox a Shmuel Sandler, „Quantifying Religion: Toward Building More Effective Ways of Measuring Religious Influence on State-level Behavior”, *Journal of Church and State* 45 (2003).

⁴⁸ Ibid 560-561.

⁴⁹ Ibid 573.

⁵⁰ Ibid 574.

pozice církve je zde patrná i v dnešní době, což nabízí možnost využití získaných dat při případném navazujícím výzkumu.

Hugh McLeod školství označuje za „největší bitevní pole, na němž se v 19. století utkávali sekularizátoři a obhájci křesťanského státu“.⁵¹ Jak bylo zmíněno výše, jedním z primárních cílů státu i církve je upevňování vlastního postavení. Školský systém, který je zodpovědný za formování dalších generací, jimž kromě základních znalostí poskytuje i morální a občanskou výchovu, k tomu představuje velmi silný nástroj.⁵² Nicméně v irském případě vztah církve a státu nebyl ani zdaleka tak konfliktní, jak by naznačovaly obecné modely.

Fox se Sandlerem se ve své metodě měření církevního vlivu školství věnují jak v otázce náboženské legislativy, například s ohledem na výuku náboženství na školách, či státní financování škol, tak v otázce práv menšin s ohledem na samotnou existenci škol oddělených podle vyznání.⁵³

Takzvaná „politika morálky“ je v Irsku ustálené spojení pro legislativu, která se dotýká témat, jež jsou pro katolickou církev důležitá z pozice role ochránce hodnot ve společnosti. Té se církev ujímá na základě výše zmíněných papežských encyklik, jež ji tímto úkolem závazně pověřují. Fox a Sandler tuto oblast označují za jednu z nejpřínosnějších pro výzkumy týkající se vztahu církve a státu, protože na rozdíl od jiných oblastí (jako je například diskriminace náboženských menšin) existuje jen mizivá možnost, že k přijímání této náboženské legislativy dochází z jiného důvodu, než je možnost vymáhat na občanech státu řízení se náboženskými pravidly.⁵⁴

1.3 Výzkumná kritéria

V práci je přistoupeno ke kvalitativní analýze vývoje vztahu církve a státu v obou zvolených oblastech na základě pramenných materiálů (zápisy debat z parlamentu, zprávy ministerstva školství a přijaté zákony) a sekundární literatury v podobě akademických článků zpracovávajících dílčí témata na základě vyjádření dobového

⁵¹ McLeod, *Sekularizace v západní Evropě (1848-1914)*, 84.

⁵² Například Velká Británie se jeho prostřednictvím pokoušela potlačovat identitu „keltských“ národů včetně té irské. (Hroch, *Národy nejsou dílem náhody*, 120).

⁵³ Fox a Sandler. „Quantifying Religion“, 580 a 583.

⁵⁴ Ibid 582.

tisku a nepublikovaných archivních dokumentů, tak jak navrhuje Fox a Sandler. V tematicko-chronologické lince se analýza věnuje významným mezníkům vztahu církve a státu v obou oblastech, jež jsou komentovány na základě tří výzkumných kritérií, která je možné vyjádřit následujícími otázkami:

1. Přispělo k upevnování vlivu církve vnímání irské identity na nábožensky-etnickém základě, potažmo katolická výchova a tedy i hodnotová soustava představitelů státu?
2. Byl vývoj vedoucí k uspokojení požadavku církve nějak prospěšný i pro stát?
3. Jak daný vztah katolické církve a státu ovlivňoval postavení protestantské menšiny?

První kritérium se zaměřuje na význam postavení irské katolické církve v irském nacionalismu pro vývoj jejího vztahu se státem. Druhé kritérium zohledňuje alternativní možnost, že k posilování katolické církve mohlo v některých případech docházet proto, že to bylo prospěšné i pro stát. Třetí kritérium vychází z metody Foxe a Sanderse, kteří jednak připomínají, že kombinací kritérií různých povah je možné dosáhnout ucelenější představy o reálné povaze vztahu církev-stát a jednak diskriminaci menšin uvádějí jako kritérium většinou spojené se silným církevním vlivem.

Spojením těchto tří kritérií práce aspiruje na získání základní představy o povaze vztahu irské katolické církve a Irského svobodného státu ve zkoumaném období a identifikaci některých obecnějších konceptů významu náboženství pro nacionalismus v období po zisku národního státu, které by se mohly stát východiskem pro budoucí práci.

2. Vzdělávací systém

Podoba systému základního a středního školství, tak jak se ziskem nezávislosti přešlo pod patronát Irského svobodného státu, byla výsledkem britských ne zcela úspěšných reforem z 19. století. Plán počítající s národním systémem smíšených škol nabízejících náboženskou výuku oddělenou podle vyznání svorně odmítli nejen katolíci, ale i protestanti a presbyteriáni. V praxi se národní školství navzdory britskému přání stalo ještě více konfesijním, než dříve.⁵⁵ Vzhledem k tomu, že katolická denominace byla nejpočetnější, spravovala většinu škol katolická církev⁵⁶ a v roce 1900 irští biskupové v pastýřském listu uvedli, že ve velké části Irska je vzdělávání „téměř tak konfesijní, jak bychom si mohli přát“.⁵⁷

Na počátku dvacátých let byly irské základní i střední školy v soukromém vlastnictví a podle zákona mohl každý, kdo splňoval dané požadavky, požádat o státní grant na jejich provoz. Školy byly oddělené podle vyznání a vedeny povětšinou přímo příslušníky kléru. V čele základních škol nestála volená rada, ale školní správce, jímž byl v katolických školách většinou farní kněz. Střední školy byly laiky vedeny jen v naprosto ojedinělých případech a téměř vždy je spravovaly diecéze nebo náboženské řády.⁵⁸ Na počátku dvacátých let tedy irská církev ve školství zaujímala silné postavení, které by musel nový stát zpochybnit, pokud by nad vzděláváním chtěl získat větší kontrolu.⁵⁹

Otázku nové koncepce základních škol v ovzduší nacionalistických nálad počátku dvacátých let poprvé otevřela Irská organizace národních učitelů.⁶⁰ Na 6. ledna 1921

⁵⁵ Deidre Raftery, „'Among School Children': The Churches, Politics and Irish Schooling, 1830-1930“.
Studies: An Irish Quarterly Review 100 (2011): 435, <<http://www.jstor.org/stable/23209764>> [staženo 19. 2. 2016]; O'Donoghue, Tom A. „Catholicism and the curriculum“, 142.

⁵⁶ Crotty, „The Catholic Church in Ireland and Northern Ireland“, 122.

⁵⁷ John Coolahan, *Irish Education: Its History and Structure* (Dublin: Institute of Public Administration, 1981), 37.

⁵⁸ John Henry Whyte, *Church and State in Modern Ireland, 1923-1970* (Dublin: Gill and Macmillan, 1971), 17-18.

⁵⁹ Pravomoci komisařů Brity založené Národní rady vzdělání pro Irsko (National Board of Education for Ireland) se s postupem času omezily především na úpravu školních osnov a schvalování učebnic. (Thomas Walsh, „Constructions of Childhood in Ireland in the Twentieth Century: A View from the Primary School Curriculum 1900-1999“, *Child Care in Practice* 11(2005): 254. <<http://ezproxy.is.cuni.cz/login?url=http%3a%2f%2fsearch.ebscohost.com%2flogin.aspx%3fdirect%3dt rue%26db%3deric%26AN%3dEJ820715%26lang%3dcs%26site%3dedlive%26scope%3dsite%26>> [staženo 19. 2. 2016].)

⁶⁰ Irish National Teacher's Organization. V irském prostředí bylo vzhledem k historickým základům terminologie pojmu „národní“ (national) užíváno k označení základních škol. Tato práce se v zájmu přehlednosti drží české zvyklosti a zůstává u pojmenování „základní“.

byla svolána Konference o prvním národním programu,⁶¹ která měla načrtnout plán změn.⁶² Mezi zástupci pozvaných zainteresovaných stran chyběly jakékoliv církve.⁶³ Náboženský element však zajišťoval předseda konference reverend Corcoran, profesor vzdělávání na University College v Dublinu, obhájce užívání irštiny⁶⁴ a častý komentátor vzdělávací politiky.⁶⁵ Nicméně závěrečná zpráva konference, podepsaná v lednu 1922, se jen velmi okrajově dotýkala možnosti reformy administrace školství dominovaného církvemi a soustředila se pouze na změny obsahu vzdělávacího plánu. Ten shledala nevyhovujícím ve dvou bodech: zaprvé, obsahoval příliš mnoho povinných předmětů, a zadruhé, neodpovídal národním ideálům, což bylo patrné zejména na opomíjení irštiny.⁶⁶ Ta měla být nově vyučována jako povinný předmět a dále se stát vyučovacím jazykem pro předměty další. Výuka historie se měla věnovat zejména Irsku a měla pomáhat rozvíjet „ty nejlepší vlastnosti národní povahy a povzbuzovat národní pýchu a sebeúctu“.⁶⁷ Na základních školách byla vyučována pouze irská historie, na středních převážně irská s tím, že odkazy na „anglickou kulturu a tradice měly být omezeny jak nejvíce“ to bylo možné. Na základních školách pak mělo být omezeno proporcionální zastoupení textů anglických autorů během hodin angličtiny pro pokročilé a nahrazeno více „evropskými“ autory.⁶⁸

Podobná komise pro otázku středních škol vznikla z popudu ministra školství J. J. O'Kellyho a zasedala od září 1921 do prosince 1922.⁶⁹ Přestože se její finální zpráva nedochovala, historik E. Brian Titley její závěry sestavil ze státních dokumentů a dobového tisku. Cílem bylo určit, jak nejlépe by bylo možné využít škol k obrodě Irska jako gaelského státu s gaelským jazykem a opírajícího se o gaelské a katolické ideály. Komise se tedy opět zabývala výhradně změnou osnov. Samotná podoba

⁶¹ First National Programme Conference

⁶² Terence Brown, *Ireland: A Social and Cultural History: 1922-1985* (London: Fontana Press, 1990), 51.

⁶³ Pozvání přijali pouze Aireacht na Gaeilge (ministerstvo pro irštinu spadající pod Dáil Éireann), Generální rada rad hrabství, Gaelská liga, Výkonná rada Labour a Asociace středoškolských učitelů. (Coolahan, *Irish Education: Its History and Structure*, 39).

⁶⁴ Joseph Lee ve své práci zpochybňuje Corcoranovu odbornost a tvrdí, že ji vynahrazoval „hlasitostí“. (Joseph Lee, *Ireland, 1912-1985: Politics and Society* (Cambridge: Cambridge University Press, 1989), 134).

⁶⁵ Brown, *Ireland: A Social and Cultural History: 1922-1985*, 50-51.

⁶⁶ Aine Hyland, „The Process of Curriculum Change in the Irish National School System, 1868 to 1986“. *Irish Educational Studies* 6 (1986): 22. doi: 10.1080/0332331860060205 [staženo 22. 4. 2016].; Walsh, „Constructions of Childhood in Ireland“, 259.

⁶⁷ Coolahan, *Irish Education: Its History and Structure*, 39-40.

⁶⁸ Kurt Derek Bowen *Protestants In A Catholic State* (Kingston: McGill-Queen's University Press, 1983), 156.

⁶⁹ Vyjma těch, kteří se účastnili konference o základním vzdělávání, byla tato doplněna o zástupce univerzit, Asociace katolických ředitelů (Christian Headmasters' Association), řádu Křesťanských bratří (Congregation of Christian Brothers) a další individuální zájemce. Předsedal jí opět profesor Corcoran.

středoškolského systému, v němž církve oproti základním školám požívaly téměř dokonalou autonomii a monopol na vliv, nebyla pro stát tak důležitá⁷⁰

Irský svobodný stát se nepokusil konfrontovat církvev ohledně jejich práv na vlastnictví a provozování škol, ale stejně jako jeho britský předchůdce se soustředil na úpravu studijního plánu, čímž mohl ovlivňovat jeho kulturně-národní zaměření. Úlohou vzdělávání nebylo pouze rozvíjet dovednosti a znalosti studentů, ale také jim poskytovat morální, náboženskou a intelektuální výchovu.⁷¹ Stát školy chápal jako instituce nejlépe vybavené k tomu, aby přispívaly ke konstrukci jedinečné identity odlišující Irsko od Británie.⁷² Význam, který stát tomuto aspektu přikládal, ukazuje například citát labouristického poslance Thomase J. O'Connella, který během debaty o vzdělávacím systému v roce 1923 prohlásil, že bude „nezbytné za účelem našeho odvčkého nároku na nezávislost, ukázat že jsme odlišná rasa a odlišný národ“.⁷³ Stejnou rétoriku užil i samotný premiér Cosgrave, když v Dáilu hájil význam ministra vzdělání. Ten byl podle něj klíčový pro „rekonstrukci národa“ a jeho návrhy cílily na to, aby „učinily náš národ samostatným a odlišným a něčím o čem lze uvažovat“.⁷⁴

Jak naznačily závěry obou komisí zabývajících se vzdělávacími plány, hlavním konstrukčním prvkem státní identity se měla stát irština, jejíž opětovné pozvednutí na úroveň národního jazyka se během boje za irskou emancipaci nepodařilo dovést ke zdárnému konci. Nicméně dalším elementem odlišujícím Iry a Brity, tentokrát navíc silně zakořeněným, nadále zůstávalo i náboženství. Školy, které svým studentům v hodinách náboženské výchovy a etiky vštěpovaly katolickou víru, tedy byly pro stát rovněž žádoucí a neexistovalo odůvodnění k tomu, pokusit se tuto praxi změnit.

Nový vzdělávací program z roku 1922 sledoval irskou jazykovou politiku velmi výrazně. Snížil celkový počet povinných předmětů a jako jeden nový zavedl irštinu. Školám bylo navíc doporučeno v irském jazyce vyučovat co největší počet dalších předmětů a pro nejmladší ročníky se toto opatření stalo povinným. Gaelský nádech

⁷⁰ E. Brian Titley, *Church, State, and the Control of Schooling in Ireland, 1900-1944* (Montreal, QC, CAN: MQUP, 1983), 82.

⁷¹ Walsh, „Constructions of Childhood in Ireland“, 257.

⁷² Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 83.

⁷³ Dáil Éireann, „Educational System“, 4. leden 1923.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1923010400008?opendocument>> [staženo 16. 4. 2016].

⁷⁴ Dáil Éireann, „NOMINATION OF THE EXECUTIVE COUNCIL“, 20. září 1923.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1923092000003?opendocument>> [staženo 11. 3. 2016].

měly získat například i dějepis, zeměpis či hudební výchova. Úprava osnov z roku 1926 dokonce snížila požadavky v některých dalších předmětech, aby bylo možné se na výuku irštiny soustředit ještě víc.⁷⁵

Irské politické elity si byly vědomy toho, že pokud má mít jejich plán obrody jazyka naději na úspěch, neobejdou se bez plné podpory církve, která školství kontrolovala. Možnost, že by se státem požadovaný důraz na propagaci irštiny stal předmětem sporu, ovšem nebyla příliš reálná. Kladný vztah katolické církve k jazyku dokazovala role mnoha postav z řad kléru v jazykovém obrození, jeho zapojení v Gaelské lize, či činnost Irských křesťanských bratří, jedné z mužských kongregací zabývajících se poskytováním vzdělání. Jednou z nejvýraznějších osobností Svobodného státu se v tomto ohledu stal dříve zmíněný reverend Corcoran, který ve svých článcích, publikovaných v irském tisku, silně podporoval výuku irštiny jako povinného předmětu již od útlého věku a chválil podobu osnov právě pro její silně irský nádech.⁷⁶ Podle církve navíc irština byla jakýmsi „valem“ ochraňujícím Iry před „hřích“ moderního světa a arcibiskup z Armaghu O'Donnell v únoru 1925 prohlásil, že je „prosta nemravností a její rozšíření mezi lidmi může sloužit jako morální záruka“.⁷⁷

Proti irské jazykové politice se postavili někteří protestanti, včetně protestantské biskupské hierarchie. Mnozí z nich byli unionisté a gaelský národní jazyk neuznávali z principu a považovali jej za „barbarský a podřadný“. Jiní byli motivováni praktickými problémy vyplývajícími z nutnosti, aby protestantské školy získaly dostatek vyučujících irštiny. Přestože se nejednalo o otázku katolického učení a někteří katolíci jejich nesouhlas dokonce sdíleli, nepodařilo se protestantům dosáhnout žádných úlev.⁷⁸

K prohlubování rozdělení mezi katolíky a nekatolíky přispíval také přísný církevní zákaz navštěvovat školy, které by nebyly výlučně katolické.⁷⁹ Tuto separaci dokresluje kupříkladu rozhodnutí státu ze září 1922 o uzavření školy pro učitele⁸⁰ na Marlborough Street v Dublinu. Budoucí učitelé, kteří zde byli trénováni ve smíšených třídách bez ohledu na vyznání nebo pohlaví, byli po absolvování školy často při přijímacích

⁷⁵ Hyland, „The Process of Curriculum Change in the Irish National School System, 1868 to 1986“, 23-24.

⁷⁶ Tittley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 116-118.

⁷⁷ Ibid 119.

⁷⁸ Bowen, *Protestants In A Catholic State*, 156-157.

⁷⁹ Edward Cahill, *The Framework of a Christian State: An Introduction to Social Science* (Dublin: M. H. Gill and son, Ltd., 1932), 369.

⁸⁰ Teacher Training College

řízení diskriminování katolickými řediteli.⁸¹ Přestože byl stát ke svému rozhodnutí motivován zejména z finančního hlediska, katolická církev jej přijala pozitivně, zatímco protestanti spíše rozpačitě.⁸² Slova jednoho z katolických poslanců Dáilu, Edwarda Thrifta, dokazují, že konfesijní vzdělávací systém se stal Irům natolik vlastní, že uvažovali v jeho intencích. Ve své řeči profesor Thrift upozorňoval, že stovky katolických dětí nemohou navštěvovat katolické školy a v této věci je třeba sjednat nápravu. Zmínil také, že i když je vzdělávací systém „technicky nekonfesijní“, prakticky funguje jako konfesijní.⁸³

V únoru 1926 ministerstvo školství oznámilo rozhodnutí vybudovat síť internátních škol pro budoucí učitele s výukou v irštině,⁸⁴ jejímž cílem měla být výchova nové generace vyučujících s dostatečnými znalostmi jazyka.⁸⁵ Ze sedmi škol, které vznikly, jich bylo šest katolických, rozdělených na chlapecké a dívčí, a jedna protestantská. Správou škol byli pověřeni biskupové, v jejichž diecézi se nalézaly.⁸⁶ Takový způsob realizace státního projektu opět poukazuje na protěžování katolické církve. Vzhledem k procentuálnímu zastoupení protestantů v irské populaci nelze tvrdit, že poměr mezi školami byl diskriminační. Avšak aplikace konfesijního principu sama o sobě opět sledovala katolické požadavky. Stejně tak svěřením státem vybudovaných škol do rukou církve potvrzovalo jeho odhodlání neporušovat rovnováhu vztahu.

Zdálo se tedy, že Svobodný stát nemá v úmyslu zpochybňovat postavení církve a navazovat na politiku britské vlády pokoušející se o kontrolu a sekularizaci irského školství, což ve svých textech kněz a akademik Edward Cahill označil jako „možná to nejhorší zlo současnosti“.⁸⁷

Jedním z vysvětlení byla jistě i podoba první vlády Cumann na nGaedheal, již složil premiér Cosgrave. Kromě protestantského ministra financí byli všichni členové sami

⁸¹ Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 101.

⁸² Coolahan, *Irish Education: Its History and Structure*, 47-48; Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 101.

⁸³ Dáil Éireann, „In Committee on Finance. - Vote 45—Office of the Minister for Education“, 21. květen 1931.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1931052100016?opendocument>> [staženo 26. 3. 2016].

⁸⁴ Takzvané „preparatory colleges“.

⁸⁵ Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 118.; Lee, *Ireland, 1912-1985: Politics and Society*, 133.

⁸⁶ Department of Education, *Report of the Department of Education 1927-28* (Dublin: Cahill & Co., Ltd., 1929), 116.

⁸⁷ Cahill, *The Framework of a Christian State*, 353.

produkty katolické středoškolské výchovy.⁸⁸ Výjimkou nebyl ani první ministr školství, Eoin MacNeill, jenž roli státu ve vzdělávání považoval pouze za doplňující a stavěl se například proti uzákonění povinné školní docházky⁸⁹ v první irské ústavě. Takový zákon by podle něj omezoval právo rodičů na výchovu jejich dětí.⁹⁰ Obdobný argument obvykle používali pro obhajobu svého postavení ve vzdělávacím systému církevní představitelé, podle nichž stát nesměl toto rodičovské právo uzurpovat. Církev pak ze své podstaty toto právo vykonávala jako zástupce rodičů.⁹¹ Velká většina Irů se zdála být s takto nastaveným systémem spokojená. Důvod je možné hledat v dobách britské nadvlády, kdy národní církve představovala alternativu k cizímu, britsko-protestantskému vlivu. Mezi Iry tak vzniklo přesvědčení, že školy by měly být spravovány církví.⁹²

Neskrývanou podporu, které se církvi od státních elit dostávalo, dokládá i případ výše zmíněného řádu Křesťanských bratří. Ti krátce po vzniku národního školství v 9. století ze systému dobrovolně vystoupili, neboť jej považovali za příliš prodchnutý britskými a protestantskými idejemi. Tím se ale připravili i o možnost zisku státních dotací a jejich školy tak musely být finančně soběstačné.⁹³ Se vznikem Svobodného státu zmizela hlavní překážka pro jejich návrat. Tomu byla během jednání v Dáilu 7. června 1924 vyjádřena podpora, kterou shrnují slova jednoho z poslanců profesora Williama Magennise. Podle něj nebylo nutné nikomu v Irsku připomínat, kolik Křesťanští bratři udělali pro národ tím, že ve statisících svých žáků povzbuzovali smysl pro jejich národnost a občanství, ale i morálku a náboženství.⁹⁴ Návratem Bratří do systému základního vzdělávání navíc irský stát uznal, že příslušnost k náboženskému řádu je postačující kvalifikací k výkonu učitelského povolání. Pro učitele z řad laiků,

⁸⁸ Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 90.

⁸⁹ K uzákonění povinné školní docházky na základních školách později došlo v roce 1926. Ačkoliv během britské nadvlády byla církev silným odpůrcem tohoto kroku, tentokrát již neprotestovala. Již se necítila státem ohrožena a chápala jej jako partnera. (Ibid 104.).

⁹⁰ Dáil Éireann, „COMPULSORY ATTENDANCE IN PRIMARY SCHOOLS“, 17. listopad 1922. <<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/dail1922111700013>> [staženo 26. 3. 2016].

⁹¹ Cahill, *The Framework of a Christian State*, 353-354.

⁹² Raftery, „'Among School Children'“, 437.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Dáil Éireann, „COMMITTEE ON FINANCE. - ESTIMATES FOR PUBLIC SERVICES. VOTE 48, PUBLIC EDUCATION (RESUMED)“, 7. červenec 1924.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1924070700004?opendocument>> [staženo 24. 3. 2016].

kteří museli na rozdíl od kleriků absolvovat studium na jedné ze škol pro učitele, to představovalo oficiální potvrzení jejich nerovnoprávného postavení.⁹⁵

Poplatným katolické církvi bylo i zachování tradice chlapeckých a dívčích škol.⁹⁶ Možnost smíšených škol označovalo stanovisko irských biskupů z roku 1926 za „velmi nežádoucí, zvláště pro starší děti“.⁹⁷ Proti slučování malých škol z ekonomických důvodů se postavil i MacNeillův nástupce na postu ministra školství John Marcus O’Sullivan. Vliv církve na jeho rozhodnutí dokládá prohlášení, že proti slučování škol existuje „velmi silná námitka ze strany těch, kdo jsou pověřeni morálním blahobytem velké většiny populace“.⁹⁸

Roku 1924 došlo k teoretickému posílení ministerstva školství, pod jehož portfolio bylo sjednoceno jedenáct na sobě nezávislých úřadů spravujících různé stupně vzdělávání.⁹⁹ Mohlo by se zdát, že jasným úmyslem byla příprava na dalekosáhlou reorganizaci stávajícího systému. Nicméně samotné ministerstvo hned ve své první výroční zprávě uvedlo, že zatímco základní školství je „polo-státní“ a pravomoci jsou sdílené státem a správci škol, v oblasti středoškolského vzdělávání stát školy „nezakládá, ani nefinancuje jejich stavbu, ani nejmenuje učitele či správce, ani nevykonává právo veta při jmenování či odvolávání těchto učitelů nebo správy škol.“¹⁰⁰

Ani označení základních škol za polo-státní se ale příliš neblížilo skutečnosti. Finance byly sice i nadále poskytovány státem, ale ten se nepokusil nijak regulovat skutečnost, že byly školy provozované církvemi, ani do jejich správy více zapojit místní komunity. Za odporem ke změnám stál konzervativizmus politických elit i přesvědčení ministrů školství, že stát má v zajišťování vzdělání pouze podřadnou roli. Ministr MacNeill v lednu 1923 dokonce zcela odmítl možnost ustanovení komise, která by se návrhem reformy zabývala.¹⁰¹

Možnosti státu spravovat střední školy byly vzhledem k jejich stoprocentně soukromému vlastnictví mizivé. Dokonce i státní inspekce, jež v případě základních škol posuzovala kvalitu učitelů, se na středních školách omezovala pouze na zhodnocení

⁹⁵ Lee, *Ireland, 1912-1985: Politics and Society*, 29.

⁹⁶ O’Donoghue, Tom A. „Catholicism and the curriculum“, 155.

⁹⁷ Cahill, *The Framework of a Christian State*, 374.

⁹⁸ Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 106.

⁹⁹ Coolahan, *Irish Education: Its History and Structure*, 74.

¹⁰⁰ Department of Education, *Report of the Department of Education for The Schools Year 1924-25 and the Financial and Administrative Years 1924-25-26* (Dublin: Cahill & Co., Ltd., 1926), 7.

¹⁰¹ Coolahan, *Irish Education: Its History and Structure*, 45-46.

vhodnosti studijního plánu.¹⁰² V roce 1924 se dokonce stát vzdal práva předepisovat povinné učebnice, aby tak dal školám „větší volnost“ ve výběru.¹⁰³ Pokusy o zásahy do fungování středních škol byly ze strany státu velmi omezené a většinou se týkaly irštiny, s jejíž akcentací neměla církev problém. Například v letech 1928 a 1934 se irština stala povinným předmětem pro dva certifikáty – střední a závěrečný¹⁰⁴ – které byly v průběhu studia udělovány.¹⁰⁵ To jako diskriminační opatření spatřovali protestanti, kteří se s irským jazykem neidentifikovali tolik, jako katolická většina. Pro církev představoval konkurenci nejen vliv státu, který ovšem téměř neexistoval a stát se o to ani nesnažil, ale omezit se pokoušela i práva rodičů a laiků na jejich zapojení do svých škol.¹⁰⁶ Když se středoškolské učitelé z řad laiků pokoušeli od katolických vlastníků škol získat garance některých finančních jistot (penzí apod.), ministr O’Sullivan to označil za problém, který je mimo kompetence ministra školství.¹⁰⁷

Stav základního i středoškolského vzdělávání byl z pohledu církve uspokojivý a její vliv nebyl zpochybňován. O to výraznější problém byl spatřován v technickém školství. To bylo spolufinancováno státem a místními úřady a bylo nekonfesijního charakteru.¹⁰⁸ Ministerstvo školství v roce 1926 ustavilo komisi, která měla připravit zprávu o technickém vzdělávání a navrhnout změny. Výsledkem byl Zákon o odborném vzdělání¹⁰⁹ přijatý v roce 1930. Ten upravil podobu komisí spravujících odborné školy, přičemž zachoval jejich sekulární podobu, a zaváděl dva nové typy školy: navazující a technické.¹¹⁰ Navazující školy měly poskytovat pokračující vzdělání pro děti mezi čtrnáctým a šestnáctým rokem věku v nekonfesijním prostředí a smíšených třídách.¹¹¹

Takovou představu ostře kritizovala katolická církev. Reakce ministra školství opět ukazuje na to, nakolik stát skutečně respektoval postavení církve ve vzdělání. Dostalo se jí ujištění, že nově zaváděný systém odborného školství nijak neohrozí stávající

¹⁰² Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 102.

¹⁰³ Coolahan, *Irish Education: Its History and Structure*, 80.

¹⁰⁴ Intermediate Certificate a Leaving Certificate.

¹⁰⁵ Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 136.

¹⁰⁶ Coolahan, *Irish Education: Its History and Structure*, 76; O’Donoghue, Tom A. „Catholicism and the curriculum“, 140.

¹⁰⁷ Dáil Éireann, „SUPPLEMENTARY AND ADDITIONAL ESTIMATES. - VOTE 43—

SECONDARY EDUCATION“, 23. únor 1926.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1926022300027?opendocument>> [staženo 24. 3. 2016].

¹⁰⁸ Coolahan, *Irish Education: Its History and Structure*, 84.

¹⁰⁹ Vocational Education Act

¹¹⁰ Continuation Schools a Technical Schools

¹¹¹ Coolahan, *Irish Education: Its History and Structure*, 96-97; Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 120.

vztahy mezi státem a církví v dalších oblastech vzdělání, že třídy večerní školy nebudou smíšené a že nově vzniklé typy škol budou nabízet možnost náboženské výchovy, což podle zákona původně nebyla jejich povinnost.¹¹²

Reverend Martin Brenan, profesor vzdělávání na St Patrick's College v Maynooth, v Dáilu vyjádřil obavy nad tím, že tento systém by se mohl stát precedentem pro budoucí školskou legislativu. Nesouhlasil s opomenutím náboženské výuky, avšak potenciální problém spatřoval i v možnosti, kdy by byla v zákonu explicitně zmíněna. Vzhledem k sekulární povaze tohoto vzdělávacího systému by totiž taková formulace zaručovala stejné právo i nekatolickým vyznáním, což by podle Brenana vedlo k problémům po znovusjednocení Irska, které by ovlivnilo náboženskou skladbu země a nevyhnutelně znamenalo vznik protestantské anti-katolické skupiny v parlamentu.¹¹³

Historik J. H. Whyte tvrdí, že podle zdroje z irského ministerstva školství, který si přál zůstat anonymní, ministr O'Sullivan dokonce katolické církvi poskytl závazné písemné ujištění, že tento sekulární systém nebude nikdy aplikován na střední školy.¹¹⁴ Praxe navíc nakonec ukázala, že církev postupně svůj vliv rozšířila i na technické školy. V jejich původně sekulárních komisích často zasedali kněží, kteří byli nezřídka dokonce zvoleni tajemníky.¹¹⁵ Klér spravující střední školy si navíc uhájil výlučné právo připravovat své žáky na získání závěrečného certifikátu, který tak žáci technických škol nemohli získat.¹¹⁶

Po většinu třicátých let v čele Svobodného státu stála de Valerova Fianna Fáil, která vystřídala Cumann na nGaedheal jako vládnoucí stranu po volbách v roce 1932. Fianna Fáil byla přímou pokračovatelkou proti-smluvní Sinn Féin a církev vyjadřovala obavy z jejího potenciálního programu.¹¹⁷ De Valera otázku vzdělávání nijak nezpolitizoval, ba právě naopak, předseda Fianna Fáil byl sám velmi pobožný katolík a advokát národního a jazykového obrození a během proslovu na den svatého Patrika v roce 1935 o Irsku hovořil jako o katolickém národě.¹¹⁸ Oddanost nové vlády propagaci užívání

¹¹² Clarke, Marie. „The Response of the Roman Catholic Church to the Introduction of Vocational Education in Ireland 1930–1942“. *History of Education* 41 (2012): 485. doi:10.1080/0046760x.2011.622298 [staženo 8. 4. 2016].

¹¹³ Ibid, 488.

¹¹⁴ Whyte, *Church and State in Modern Ireland, 1923-1970*, 38.

¹¹⁵ Ibid, 37-38.

¹¹⁶ Lee, *Ireland, 1912-1985: Politics and Society*, 131.

¹¹⁷ Whyte, *Church and State in Modern Ireland, 1923-1970*, 40.

¹¹⁸ Tittley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 125-127; Whyte, *Church and State in Modern Ireland, 1923-1970*, 48.

irštiny na školách byla ještě silnější než za jejích předchůdců a stala se skutečným středobodem vzdělávací politiky. Například v roce 1934 ministr školství Thomas Derrig zredukoval prostor věnovaný na základních školách matematice a angličtině na úkor prohloubení výuky irštiny.¹¹⁹

Zapálenost Fianna Fáil pro jazykovou politiku ukazuje i iniciativa poslance Franka Fahyho, jenž v Dáilu v květnu 1931 navrhoval zavedení standardizovaných učebnic irštiny a připomněl, že irští biskupové vyjádřili žádost, aby byly zařazeny irské překlady evangelií. Na námitku ministra Derriga, že není v jeho pravomoci stanovovat povinné učebnice, Fahy odpověděl, že by bylo na místě je alespoň silně doporučovat, protože školy a „církve většiny“ jsou pro obnovu irštiny důležitým prostředkem.¹²⁰ Vzpomenutí církevních požadavků a označování katolické církve za „církve většiny“ (přestože to z čistě statistického hlediska byla objektivní pravda) ukazují, že součástí ideového profilu členů Fianna Fáil nebyl odpor k církvi. Fahy naopak potvrdil, že uznává místo katolické církve ve vzdělání i její význam pro irský národ.

Nejenže za vlády Fianna Fáil nedošlo k žádné skutečně velké reformě vzdělávacího systému, která by zpochybnila postavení církve, ale celý systém byl převzat tak, jak jej zformovala Cumann na nGaedheal. Jedním z mála nových návrhů, s nímž se de Valerova strana musela vypořádat, byla otázka zřízení Rady pro vzdělání,¹²¹ kterou předchozí administrativa nedokázala vyřešit.¹²² Ministr Derrig takovou Radu v dubnu 1933 označil za zbytečnou a ptal se, jaké problémy, jimiž se ještě nezabývá ministerstvo, by měla řešit.¹²³ Rada pro vzdělání byla plánovaná jako poradní orgán, který by sloužil jako platforma pro zapojení rodičů a laiků všeobecně do debaty o školství. To sice ministr školství v dubnu 1934 v Dáilu označil za „žádoucí“, ale svůj příspěvek pojal jako výčet negativ, od technického provedení až po neefektivnost. Doplnil, že jeho ministerstvo se všemi zainteresovanými stranami jedná individuálně, a že samotný Dáil je dostačující alternativou této Rady.¹²⁴ Ministrový argumenty se

¹¹⁹ Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 135-136.

¹²⁰ Dáil Éireann, „In Committee on Finance. - Vote 45—Office of the Minister for Education“, 21. květen 1931.

¹²¹ The Council of Education

¹²² Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 129.

¹²³ Dáil Éireann, „Application for Private Bill. - Vote No. 45—Office of the Minister for Education (Resumed)“, 26. duben 1933.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/dail1933042600024?opendocument>> [staženo 28. 4. 2016].

¹²⁴ Dáil Éireann, „In Committee on Finance. - Vote 45—Office of the Minister for Education“, 11. duben 1934.

shodovaly s pohledem Asociace katolických ředitelů a stát a církve se tak společně bránily vzniku třetí strany v oblasti vzdělávání.¹²⁵

Shoda mezi Éamonem de Valerou a katolickou církví panovala i co do vnímání významu středních škol. De Valerova idea počítala s Irskem jako chudou společností zbožných a ctnostných rolníků, v níž je základní vzdělání dostačující pro většinu obyvatel. Středoškolské vzdělání bylo vyhrazené elitám a budoucím vůdčím osobnostem země.¹²⁶ Realita tomu odpovídala a například v roce 1932 po absolvování základní školy na školu střední nastoupilo jen 7 % dětí, zčásti také proto, že střední školy byly placené a zcela mimo dosah chudých rodin.¹²⁷ Titley tvrdí, že i církve si byla vědoma významu středoškolského vzdělání pro utváření elit, což bylo jedním z důvodů, proč si úzkostlivě držela co nejpřísnější kontrolu středoškolského systému.¹²⁸ V něm navíc spatřovala hlavní nástroj pro rekrutování budoucích kněží a řádových sester (což byl i jeden z důvodů, proč bojovala proti smíšenému vzdělávání). Budoucí kněží i politici byli vzděláváni ve stejných třídách, kde byli učeni loajalitu ke státu a církvi a dostávalo se jim stejné morální a náboženské výchovy. Takový systém přispíval k homogenizaci společnosti a minimalizaci potenciálních konfliktů.¹²⁹

Z výše uvedeného je patrné, že političtí představitelé Irského svobodného státu se nepokoušeli nijak napadat status quo, jež ve vzdělávacím systému existoval. Katolická církev de facto ovládala základní i střední školství a poskytovala výchovu naprosté většině budoucí generace. Samotní ministři školství pravomoci svého rezortu viděli jako velmi minimalistické a nově zakládané školy opět svěřovali do rukou kléru. Prakticky monopolní postavení církve a dodržování katolických principů fungování školství irští politici často obhajovali za využití obvyklých církevních argumentů. Znepokojení církve nad vývojem v odborném školství, ač bylo víceméně neopodstatněné, premiér řešil dokonce závaznou zárukou, která měla církve upokojit. Taková náklonnost politických elit k církevnímu vlivu tohoto rozsahu by byla jen stěží možná, kdyby katolické hodnoty nepředstavovaly důležitou součást jejich světového názoru.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1934041100023?opendocument>> [staženo 28. 4. 2016].

¹²⁵ Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 129.

¹²⁶ *Ibid* 150.

¹²⁷ Lee, *Ireland, 1912-1985: Politics and Society*, 131-132.

¹²⁸ Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 150.

¹²⁹ O'Donoghue, Tom A. „Catholicism and the curriculum“, 154; Raftery, „Among School Children“, 438; Titley, *Church, State, and the Control of Schooling*, 152-154, 157.

Protože stát spatřoval primární funkci školství v šíření katolicko-irských hodnot a výuce irského jazyka, byl jeho vztah s církví velmi klidný a symbiotický. Stát neměl žádný zájem na reformách dosavadní struktury vzdělávacího systému, neboť pro něj byla podružná a nemělo tak smysl dostávat se s církví do konfliktu. Katolická církev se k hlavnímu nároku, který na ni stát kladl – výuce irštiny – stavěla pozitivně, na což poukazuje jak její historické spojení s tímto jazykem, tak zmiňovaný výrok arcibiskupa O'Donnella. Situace se nijak nezměnila ani po vystřídání vlády v roce 1932. Stát i církve našly shodu i v představě ideálního Ira, jež měl být produktem vzdělávacího systému, věrný své náboženské i národní identitě, vhodný materiál jak pro politika, tak pro kněze či jen řadového občana.

Postavení protestantů ve školství bylo zdánlivě rovnoprávné. Směli provozovat své vlastní školy stejně jako katolíci a nevztahovala se na ně žádná zvláštní pravidla. Ani skutečnost, že pro ně bylo při nových projektech počítáno s menším počtem škol nelze vzhledem k jejich zastoupení v irské populaci pokládat za diskriminaci. Nepochybně je však možné říct, že vzdělávací systém přispíval k jejich segregaci, zvláště přičiněním konfesijního principu prosazovaného většinou katolickou církví. Pravděpodobně největší problém pro protestanty představovala irská jazyková politika, neboť irština byla primárně chápána ne jako prvek irské identity, nýbrž jako prvek *katolické* irské identity.

3. Morálka

Osmý článek ústavy Irského svobodného státu z roku 1922 všem občanům zaručoval svobodu vyznání a zapovídal přijetí jakéhokoliv zákona, který by přímo nebo nepřímo zvýhodňoval jedno z náboženství.¹³⁰ Tato ustanovení však byla v rozporu se základy učení katolické církve, která státu ukládala povinnost ochraňovat své občany před „bezbožností a nemravností“ a „všemi rozumnými prostředky“ mezi lidmi podporovat „pravé náboženství a dobrou morálku“.¹³¹ Pouze na základě tohoto hlubokého rozporu by měl být vztah státu a církve ve zkoumaném období teoreticky vysoce konfliktní.

První oblastí, ve které se nároky katolické církve záhy po vzniku Svobodného státu střetly s jím deklarovanou rovností vyznání, bylo rodinné a rozvodové právo. Rodině jako základu katolické společnosti přikládalo katolické učení tradičně velký význam. Tento pohled v roce 1908 potvrdila i papežská bula *Ne Temere*, upravující kanonické právo týkající se sňatku. Ačkoliv to bula výslovně nestanovila, její ustálený výklad katolickým rodičům ze smíšených manželství přikazoval vychovat jejich děti jako katolíky.¹³² Reálný dopad, který toto nařízení mělo na náboženské vztahy ve Svobodném státě nelze přesně kvantifikovat. Avšak vzhledem k tomu, že se většina obyvatel hlásila ke katolické víře, je možné vynést dva obecné soudy. Zaprvé, nařízení upevňovalo uvažování o irské identitě jako etnicky-náboženské, neboť mělo zajišťovat, že i její konfesijní složka byla dědičná. Zadruhé, nařízení přispívalo k segregaci náboženských menšin, protože sňatek s příslušníkem většinového náboženství podmiňovalo asimilací. Přinejmenším do čtyřicátých let zůstaly smíšené sňatky poměrně vzácné.¹³³

Rozvod pro církev, která sňatek považovala za nerozlučitelný, představoval jeden ze základních problémů ve sféře ochrany morálky. Pod britskou správou byla jeho dostupnost značně omezená a reforma z roku 1857, která měla usnadňovat jeho získání, se Irsku nedotkla. Jedinou možností jak rozvodu dosáhnout i nadále zůstávala nákladná

130 Constitution of the Irish Free State (Saorstát Eireann) Act, 1922, článek 8.

<<http://www.irishstatutebook.ie/eli/1922/act/1/enacted/en/print.html>> [staženo 19. 1. 2016].

¹³¹ Cahill, *The Framework of a Christian State*, 467.

¹³² Eoin de Bhaldráithe, „Mixed Marriages and Irish Politics: The Effect of "ne Temere"“, *Studies: An Irish Quarterly Review* 77 (1988): 289, 293. <<http://www.jstor.org/stable/30091310>> [staženo 2. 5. 2016]; Reid a Molloy. „Libraries of County Mayo“, 121.

¹³³ Bowen, *Protestants In A Catholic State*, 40.

procedura žádosti podané Westminsterскому parlamentu, kterou mezi lety 1857 a 1910 podstoupila jen necelá čtyřicítka výhradně protestantských párů.¹³⁴

Se vznikem Svobodného státu tato pravomoc přešla na irský parlament a katolické církvi se naskytlá příležitost užít svého nově nabytého postavení církve většiny obyvatel k zasazení se o to, aby byl rozvod zcela zakázán. Zpočátku se zdálo, že církevní vliv narazil na svůj limit, když během jednání o ústavě odmítly irské politické elity do textu vložit formulaci o „posvátnosti manželského svazku“.¹³⁵ Mocného spojení církev nalezla v osobě prvního premiéra Cosgraveho. Jeho loajalita ke katolictví byla dokonce natolik silná, že biskupům během jednání o ústavě přislíbil zavedení „teologické rady“, jež by fungovala jako druhá komora parlamentu a dohlížela na to, zda jsou projednávané zákony v souladu s katolickými principy.¹³⁶ Přestože k realizaci tohoto slibu nikdy nedošlo, premiér sám se k biskupské hierarchii obracel jako k morální autoritě.

Poté, co Dáil již na přelomu let 1922 a 1923 obdržel první žádosti o rozvod, Cosgrave nejprve požádal o vyjádření dublinského arcibiskupa Byrneho. Jeho odpověď deklarovala nesmlouvavé postavení katolické hierarchie, když rozvod odepřel nejen katolíkům, ale i nekatolíkům, na základě tvrzení, že „všechny osoby, které byly pokřtěny, jsou členy církve a spadají pod její jurisdikci“.¹³⁷ V podobném duchu se neslo i prohlášení vydané biskupským synodem během setkání v Maynooth, podle něhož by svolení k rozvodu bylo „nehodné irského legislativního orgánu“.¹³⁸

Když premiér Cosgrave 11. února 1925 předstoupil před Dáil projednávající individuální žádosti o rozvod, prezentoval již pohled plně v souladu s přáním irské církve. „Posvátnost svazku manželského“ označil za „samotnou podstatu naší společnosti“ a navrhl změny, které by nadále znemožnily individuální žádosti parlamentu předkládat.¹³⁹ Takové opatření nejen, že by se stavělo proti duchu ústavy, ale zároveň by diskriminovalo protestantskou populaci.

¹³⁴ Fitzpatrick, „Divorce and Separation“, 173-174.

¹³⁵ James F. Lydon, *The Making of Ireland: From Ancient times to the Present* (London: Routledge, 1998), 365.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ David Fitzpatrick, „Divorce and Separation in Modern Irish History“, *Past & Present* 37 (1987): 187-188. <<http://www.jstor.org/stable/650964>> [staženo 4. 3. 2015].

¹³⁸ Keogh, *The Vatican, the Bishops, and Irish Politics, 1919-39*, 128.

¹³⁹ Dáil Éireann, „PRIVATE BILLS FOR DIVORCE“, 10. květen 1923.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1925021100032?opendocument>> [staženo 16. 2. 2016].

Nicméně možnost protestantských poslanců se proti Cosgraveho silně katolické rétorice vymezit z náboženských pozic byla vzhledem k menšině, kterou protestanti v zemi představovali, značně omezená. Dokladem toho je například profesor William E. Thrift, poslanec za Trinity College, který nejprve sám uznal posvátnost manželství, aby pak Dáil varoval, že učinit rozvody nezákonnými by znamenalo vnútit náboženské přesvědčení většiny všem obyvatelům. Na síle jeho argumentu ubíralo, že ani mezi protestantskými poslanci v této věci nepanovala shoda, jak dokázal George Wolfe, který si vzal slovo hned po Thriftovi. Podle něj usnadnění podmínek pro rozvod v jiných evropských zemích vedlo k oslabení instituce manželství, které by „v této zemi mělo být nerozlučitelné“ a to „bez ohledu na to, co se děje v jiných zemích“.¹⁴⁰

Jedním z největších oponentů zákazu rozvodu se stal spisovatel a senátor William Butler Yeats. Ve svém projevu v Seanadu 11. června 1925 navrhoval, aby žádosti o rozvod, které se ze své podstaty týkají protestantů, řešili pouze protestantští poslanci, nebo jimi zvolená komise. Své znepokojení nad směřováním celé debaty vyjádřil slovy: „Jakmile se jednou pokusíte o legislativu na náboženském základě, otevíráte cestu pro každý druh netolerance a každý druh náboženské perzekuce.“¹⁴¹ Rezervované až kritické komentáře, které Yeats sklídl v protestantském tisku, je možné vykládat nejen jako nejednotnost protestantských názorů, ale i jako obavu z reakce katolické většiny, jejíž média se proti jakékoliv podpoře rozvodu stavěla silně nelibě.¹⁴²

Z veřejné debaty se otázka rozvodu vytratila poté, co se premiér Cosgrave zasadil o změnu vnitřního jednacího řádu parlamentu tak, aby došlo k faktickému znemožnění žádosti o rozvod podávat. U tohoto provizorního řešení zůstalo až do roku 1937, kdy došlo k oficiálnímu naplnění katolického požadavku a Éamon de Valera vtělil zákaz rozvodu přímo do textu své ústavy.¹⁴³

Ačkoliv vývoj rozvodové politiky Svobodného státu pro katolickou církev představoval úspěch, nejednalo se zdaleka o jediný problém, který v morální rovině spatřovala. Náhled biskupské hierarchie na hlavní nebezpečí, jež „hrozí zničit ctnostné charakteristiky naší rasy“, výstižně shrnuje pastýřský list vydaný k příležitosti výroční

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Seanad, „SEANAD RESUMES. - DEBATE ON DIVORCE LEGISLATION RESUMED.“, 11. červen 1925.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/seanad1925061100010?opendocument>> [staženo 17. 2. 2016].

¹⁴² Fitzpatrick, „Divorce and Separation“, 192-193.

¹⁴³ Whyte, *Church and State in Modern Ireland, 1923-1970*, 52.

biskupské konference v Maynooth v roce 1927. Ten za hlavní zla označuje „tančírnu, špatnou knihu, neslušné noviny, pohyblivé obrázky a nestoudnou ženskou módu“.¹⁴⁴

Otázka nutnosti přijmout legislativu „k ochraně morálky“ se v Irském svobodném státu stala jedním z dominantních témat již krátce po jeho vzniku. Zasloužily se o to zejména laické, povětšinou katolické, organizace a jimi vlastněná periodika. Loajální katolická třída pro biskupskou hierarchii představovala důležitého spojence. Jednak přidávala na legitimitě jejím požadavkům, které tak nebyly prezentovány pouze prostřednictvím kázání a biskupských listů, a jednak fungovala jako řešení požadavku apolitičnosti, který si na katolickém kléru vynucovaly papežské encykliky. Kampaně vedené laiky se mohly při lobbování za přijímání zákonů, které by do irského právního řádu vnesly prvky katolického sociálního učení, uchýlovat k užívání vyhraněnější rétoriky.¹⁴⁵ Nezanedbatelný byl i jejich potenciál nátlaku na individuální jedince. Nedostatečně vyjádřený souhlas se správností „morálního katolického pohledu“ mohl vést k vyloučení z komunity či ztrátě živnosti a vylučoval možnost úspěchu ve volbách.¹⁴⁶

Příznačným se pro dvacátá léta stalo přijímání legislativy zavádějící cenzuru médií. Požadavek zavedení systému jednotné cenzury podle ministra spravedlnosti Kevina O’Higinse, sdíleli zástupci početných organizací, kterým šlo o morální blahobyt. Při jednání o prvním z řady cenzurních zákonů, Zákon o cenzuře filmů z roku 1923, O’Higgins uvedl, že za ním své delegace vyslaly například Irská asociace bdělosti¹⁴⁷, ale také katolická, protestantská i presbyteriánská církev.¹⁴⁸ Zákon ustavoval státního cenzora, který mohl film zakázat, pokud byl snímek (nebo některá z jeho částí) „nemravná, obscénní či kacířská“ nebo pokud by jeho promítání „podněcovalo principy

¹⁴⁴ The Irish National Synod, „A Joint Pastoral“ (pastýřský list biskupské hierarchie) otištěný na pokračování v The Tablet 67 (1927), 8., 15., 22., a 29. říjen 1927, 26-27, 12-14, 20-21, 14-16. <<http://archive.thetablet.co.uk/article/8th-october-1927/26/the-irish-national-synod>; <http://archive.thetablet.co.uk/article/15th-october-1927/12/the-irish-national-synod>; <http://archive.thetablet.co.uk/article/22nd-october-1927/20/the-irish-national-synod>; <http://archive.thetablet.co.uk/article/29th-october-1927/14/the-irish-national-synod>> [staženo 25. 2. 2016].

¹⁴⁵ Senia Pašeta, „Censorship and Its Critics in the Irish Free State 1922-1932“, *Past & Present* 52 (2003): 195, <<http://www.jstor.org/stable/3600789>> [staženo 3. 3. 2015].

¹⁴⁶ Anthony Keating, „The Uses and Abuses of Censorship: God, Ireland and the Battle to Extend Censorship Post 1929“, *Estudios Irlandeses* 9 (2014): 70. <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsglr&AN=edsgcl.384543405>> [Staženo 14. 3. 2016].

¹⁴⁷ Irish Vigilance Association.

¹⁴⁸ Dáil Éireann, „CENSORSHIP OF FILMS BILL, 1923. - SECOND STAGE“. 10. květen 1923. <<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/Debates%20Authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/dail192305100009?opendocument>> [staženo 3. 4. 2016].

v rozporu s veřejnou morálkou“.¹⁴⁹ Zákon však nebyl pouhou úlitbou církevnímu nátlaku, ale také sledoval státní politiku konstrukce národní identity a stal se prostředkem, který umožňoval regulovat množství amerických a britských filmů promítaných v Irsku. Poslanec William Magennis, profesor National University of Ireland, zákon popsals jako nástroj, který měl Irsku pomoci „uvědomit si Gaelské tradice“, jež byly ohrožovány „uvolněnými názory a hanebným snižováním morálky, které patří cizím rasám a cizím lidem“ a které do Svobodného státu přinášely právě zahraniční filmy.¹⁵⁰

Nicméně cenzura filmu nebyla podle aktivistů dostačující a jejich pozornost se obrátila ke knihám a k tisku jako nejvlivnějšímu médiu dané doby. Hlavním argumentem zastánců cenzury se i v tomto případě stal proklamovaný zájem o ochranu irské morálky. Primárním cílem nebyla domácí katolická periodika, která cenzuru až na výjimky podporovala,¹⁵¹ ale zahraniční, především pak britský tisk, který byl i po roce 1922 v Irsku nadále oblíbený.¹⁵² Boj proti zahraničnímu tisku opět poukazuje na vzájemnou shodu mezi církví a státem a sdílení základních argumentů. Jeden z nejprominentnějších zastánců cenzury mezi katolickým klérem jezuita otec Richard Devane napsal, že snaha o obrodu národního jazyka, hodnot a kultury nemůže být úspěšná, bez „zdravého národního tisku“, který však byl „nemožný vzhledem k anglické konkurenci“.¹⁵³ Podle Josepha Johna Byrneho, poslance za vládní Cumann na nGaedheal, byla cenzura zahraničního tisku nutná, neboť zdrojem příjmu některých „hanebných publikací“ byla reklama poskytovaná antikoncepčním prostředkům.¹⁵⁴

Ministr spravedlnosti O’Higgins v Dáilu uvedl, že existující zákony jsou k omezení prodeje obscénní literatury dostačující, a že stát nemá právo regulovat, co

¹⁴⁹ Censorship of Films Acts, 1923, článek 1(2),

<<http://www.irishstatutebook.ie/eli/1923/act/23/enacted/en/print.html>> [staženo 19. 1. 2016].

¹⁵⁰ Dáil Éireann, „CENSORSHIP OF FILMS BILL, 1923. - SECOND STAGE“. 10. květen 1923.

¹⁵¹ Anthony Keating, „Censorship: The Cornerstone of Catholic Ireland“, *Journal of Church and State* 57 (2013): 302-303.

<<http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&db=poh&AN=103069332&lang=cs&site=eds-live&scope=site&authtype=shib&custID=s1240919>> [Staženo 13. 3. 2016].

¹⁵² Ibid 297.

¹⁵³ Brown, *Ireland: A Social and Cultural History: 1922-1985*, 70.

¹⁵⁴ Dáil Éireann, „CENSORSHIP OF PUBLICATIONS BILL, 1928—SECOND STAGE (RESUMED)“, 19. říjen 1928.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/dail1928101900003?opendocument>> [staženo 12. 2. 2016].

jeho občané smí číst.¹⁵⁵ Během roku 1925 byl ale ministr podobně jako v případě zákona o cenzuře filmu kontaktován katolickými organizacemi (jako byla Irská asociace bdělosti či Křesťanští bratři) a médií (Catholic Bulletin či Irish Monthly), jež na něj naléhaly, aby omezil dostupnost „zlé literatury“.¹⁵⁶ O'Higgins byl zprvu neochotný je vyslechnout, ale své rozhodnutí změnil poté, co se setkal se zástupci biskupské hierarchie.¹⁵⁷ V únoru 1926 ustanovil komisi, jejímž úkolem bylo posoudit, zda je v zájmu veřejné morálky posílit pravomoci státu zakazovat prodej a šíření tiskovin. Závěrečná zpráva z prosince 1926, která doporučila zavedení cenzury, se stala základem pro jednání o novém zákoně.¹⁵⁸ Význam, který byl v této otázce přisuzován církvím, dokládá samotné složení pětičlenné komise, která sestávala ze tří katolíků a dvou protestantů.¹⁵⁹ Přestože byli katoličtí zástupci lehce favorizováni, nelze tento poměr označit za závažnou diskriminaci. Naopak nulové zastoupení dalších, byť početně malých konfesí zdůrazňoval především fakt, že v komisi zasedali katolický kněz i protestantský pastor.¹⁶⁰

Hlavním odpůrcem projednávaného cenzurního zákona byl deník *Irish Statesman* vydávaný protestantským básníkem Georgem Russellem. Deník se stal jednou z mála veřejných platforem, skrze niž bylo možné vyjádřit nesouhlas s katolickým dogmatem. Možnosti kritizovat z hlediska omezování osobní a náboženské svobody cenzuru využívali především další protestantští umělci, čehož se chopil katolický tisk, který jejich kampaň spojoval s „nízkým morálním standardem“.¹⁶¹ Odmítání cenzury tak, jak ji podporovala katolická hierarchie, přirovnával ke zradě samotného Irska a podpoře jeho opětovné kolonizace britským vlivem.¹⁶²

Správnost katolického stanoviska obhajovali během parlamentních debat i poslanci bez ohledu na svou stranickou příslušnost. Již zmiňovaný poslanec Byrne se vymezil

¹⁵⁵ Peter H. Reid a Margaret Molloy. „Church and State: Censorship and Political Interference in the Libraries of County Mayo“, *Library & Information History* 29 (2013): 121, <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=87923431>> [Staženo 28. 2. 2015].

¹⁵⁶ Termín „evil literature“ – zlá, špatná literatura – se stal v irské debatě dvacátých a třicátých let zavedeným pojmem.

¹⁵⁷ Keating, „The Uses and Abuses of Censorship“, 69.

¹⁵⁸ Brown, *Ireland: A Social and Cultural History: 1922-1985*, 68.

¹⁵⁹ Katolíci: reverend James Dempsey, Robert Donovan, profesor anglické literatury na University College, Dublin, a Thomas O'Connell, poslanec Dáilu a člen Asociace irských národních učitelů Protestanti: reverend T. Sinclair Stevenson a profesor William Thrift, poslanec za Trinity College.

¹⁶⁰ Pašeta, „Censorship and Its Critics“, 199.

¹⁶¹ Pašeta, „Censorship and Its Critics“, 201-203; Brown, *Ireland: A Social and Cultural History: 1922-1985*, 120.

¹⁶² Keating, „Censorship: The Cornerstone of Catholic Ireland“, 300.

proti ostré kritice senátora Yeatse, který celý zákon označil za „pokus fanatiků ustanovit Království Boží na zemi“ tím, že z Irska udělají „ostrov morálních zbabělců“. Byrne se v odpověď tázal, zda pro dobro země více udělala ona „záplava literatury“, proti níž musí „každý správně smýšlející muž protestovat“, nebo naopak „ti ‘fanatici’, jejichž žáci sedí jak ve vládní, tak v opoziční straně“ a kteří je „naučili milovat vlast i Boha“.¹⁶³ Obavy, že by cenzurního zákona mohli katoličtí biskupové zneužít k zákazu umělecky hodnotných literárních děl, která by zpochybňovala církevní hodnoty, označoval za liché například poslanec za Sinn Féin, Frank Fahy. Nepopiratelné zásluhy, které podle něj církev měla na zachování antických uměleckých děl, měly být důkazem jejího správného úsudku.¹⁶⁴

Nicméně ani postavení katolických politiků nebylo zcela jednotné. John Keane ve své řeči v senátu představil dva odlišné pohledy na otázky týkající se morálky. Katolická církev podle něj aplikovala metody represe a kontroly s cílem chránit věřící, zatímco protestantská církev uplatňovala princip svobody smýšlení a volby. Keane se nicméně vyvaroval kritiky katolické církve, když oba tyto přístupy označil za rovnocenné. Vyjádřil pouze opatrné přesvědčení, že církev by měla důvěřovat působení svého vlivu na schopnost věřících činit správná rozhodnutí.¹⁶⁵

Navzdory kritice z řad protestantů byl Zákon o cenzuře publikací úspěšně přijat v roce 1929. Kniha podle něj mohla být zakázána, pokud byla „neslušná či obscénní“ nebo pokud „obhajovala nepřirozené zabránění početí či provádění potratu nebo použití jakékoliv metody, léčby nebo prostředku pro tyto účely“. Noviny navíc nesměly „věnovat příliš velkou část prostoru publikaci záležitostí týkajících se zločinu.“¹⁶⁶ Na základě zákona také vznikla Rada pro cenzuru publikací.¹⁶⁷ Ačkoliv zákon neobsahoval žádné předpisy ohledně její skladby, výrazný vliv v radě získala katolická

¹⁶³ Dáil Éireann, „CENSORSHIP OF PUBLICATIONS BILL, 1928—SECOND STAGE (RESUMED)“, 19. říjen 1928.

¹⁶⁴ Dáil Éireann, „CENSORSHIP OF PUBLICATIONS BILL, 1928—SECOND STAGE“. 18. říjen 1928.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1928101800014?opendocument>> [staženo 12. 2. 2016].

¹⁶⁵ Seanad, „Censorship of Publications Bill, 1928—Second Stage (Resumed)“, 11. dubna 1929.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/Debates%20Authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/seanad1929041100004?opendocument>> [staženo 7. 4. 2016].

¹⁶⁶ Censorship of Publications Act 1929, - část 3, článek 6(1) a 7(1).

<<http://www.irishstatutebook.ie/eli/1929/act/21/enacted/en/print.html>> [staženo 19. 1. 2016].

¹⁶⁷ Censorship of Publications Board

církev. Z pěti členů byl jeden protestant, tři katoličtí laici a jeden katolický kněz, který se zároveň stal předsedou komise.¹⁶⁸

Ačkoliv zákon neumožňoval literární dílo přidat mezi zakázané publikace pouze na základě toho, že by bylo označeno jako rouhačské, ujištění Franka Fahyho o nemožnosti cenzuru zneužít se nepotvrdila. Zákaz knihy G. B. Shawa *Cesta černošské dívky k Bohu* navíc dokládá, že vláda vědomě cenzurovala literární dílo, o němž se domnívala, že by jeho publikaci neschválila katolická církev. Cenzurní rada knihu zakázala z důvodu „obecné neslušnosti“, proti čemuž se postavila skupina protestantských autorů v čele s W. B. Yeatsem. Ministerstvo spravedlnosti požádalo o přezkum případu kancelář generálního prokurátora. Ta ve své odpovědi uvedla, že ačkoliv je oficiální vysvětlení podané cenzorem neopodstatněné, kniha je „chytrým útokem na fundamentální základy křesťanského náboženství“ a jako taková by rozhořčila klér bez ohledu na vyznání. Ministrovi bylo doporučeno, aby chybné rozhodnutí cenzora nerušil, protože by se tak knize dostalo zvýšeného zájmu veřejnosti, což by mohlo vést ke konfliktu s církví.¹⁶⁹

Vyjma antikoncepce a „obecné neslušnosti“ se text cenzurního zákona zaměřoval na zprávy pojednávající o zločinech, především sexuální povahy. Irské noviny, jejichž redaktoři si byli vědomi domácích zvyklostí, k takovým tématům přistupovaly zdrženlivě, zatímco tisk britské produkce byl senzacechtivější, což opět sloužilo jako opodstatnění nutnosti jej cenzurovat. Podle katolické církve přílišné vystavování takovým zprávám ohrožovalo morální čistotu irských věřících.¹⁷⁰

V irském ideologickém diskursu vycházejícím z literárních představ existovala figura bohabojného muže, jenž do ženy vtělené Irsko ochraňoval před cizími agresory. Možnost, že irský muž mohl být také sexuální násilník, do tohoto schématu nezapadala a sexuální zločiny byly chápány jako cizorodý prvek, který do Irska vnášely cizí vlivy.¹⁷¹ Irská žena měla být poslušná, skromná a cudná a její hlavní životní úlohou byla

¹⁶⁸ G. W. Hogan, „Law and Religion: Church-state Relations in Ireland from Independence to the Present Day“, *The American Journal of Comparative Law* 35 (1987): 51. doi:10.2307/840163. [staženo 23. 4. 2016].

¹⁶⁹ Keating, „The Uses and Abuses of Censorship“, 70, 75-76.

¹⁷⁰ Louise Fuller, „Religion, Politics and Socio-Cultural Change in Twentieth-Century Ireland“, *The European Legacy: Toward New Paradigms* 10 (2005): 44. doi: 10.1080/1084877052000321976 [staženo 18. 2. 2016].

¹⁷¹ Anthony Keating, „Sexual crime in the Irish Free State 1922–33: its nature, extent and reporting“, *Irish Studies Review* 20 (2012): 140-144.

<<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=77658025>> [Staženo 13. 3. 2016].

role matky poskytující svým dětem katolickou výchovu. Propagovat tento obraz bylo úkolem dívčích škol, které rovněž svými přísnými pravidly týkajícími se ženského oděvu bojovaly proti „nemravné cizí módě“, kterou odsuzovali irští biskupové.¹⁷² Tuto interpretaci, podle níž byl irskému etniku vlastní vyšší morální kredit, ochotně využíval stát pro konstrukci národní identity, již stavěl do opozice proti škodlivým zahraničním vlivům.¹⁷³

Přestože cenzurní zákon efektivně znemožnil publikaci reklamy na antikoncepční prostředky, jejich dovoz ani prodej nelegální nebyl.¹⁷⁴ Právě v době, kdy na konferenci v Lambeth roku 1930 protestantská hierarchie vyjádřila ostražitý souhlas s jejím užíváním,¹⁷⁵ zvedl se katolický tlak na její úplný zákaz. Nicméně korelace v tomto případě nemusí značit kauzalitu. Aby se vláda vyhnula katolickému tlaku na přijetí zákona, který by situaci okamžitě „napravil“,¹⁷⁶ ustavila komisi, jejímž úkolem bylo připravit zprávu o morálním stavu země a navrhnout úpravy existující legislativy.¹⁷⁷ Příslušníkům katolického kléru bylo v komisi vyhrazeno šest míst z devětadvaceti.¹⁷⁸ Carriganova zpráva (nazývaná podle předsedy komise) z 20. srpna 1931 nesla poměrně jasné znaky katolického rukopisu a mimo jiné požadovala zákaz prodeje antikoncepce a licencování tančiren.¹⁷⁹ Společně s komentářem ministerstva vnitra byla zpráva 2. prosince téhož roku představena členům vlády. Oba dokumenty se staly de facto důvěrnými, neboť ministerské memorandum označilo závěry zprávy týkající se morálního stavu země za tolik alarmující, že by neměly být šířeny.¹⁸⁰ Představa Irska jako země charakterizované morálními kvalitami jeho obyvatel byla pro národní identitu natolik důležitá, že se stát obával publikování jakýchkoliv dokumentů, které by tuto ideu zpochybňovaly.

¹⁷² Caitriona Beaumont, „Women, Citizenship and Catholicism in the Irish free state, 1922-1948“, *Women's History Review* 6 (1997): 567-568, doi:10.1080/09612029700200154 [staženo 5. 4. 2015].

¹⁷³ Keating, „Sexual crime in the Irish Free State 1922–33“, 135-138.

¹⁷⁴ Whyte, *Church and State in Modern Ireland, 1923-1970*, 49.

¹⁷⁵ Bowen, *Protestants In A Catholic State*, 62.

¹⁷⁶ Keogh, *The Vatican, the Bishops, and Irish Politics, 1919-39*, 163.

¹⁷⁷ Mark Finnane, „The Carrigan Committee of 1930-31 and the 'moral Condition of the Saorstát'“, *Irish Historical Studies* 32 (2001): 519-520. <<http://www.jstor.org/stable/30006974>> [staženo 18. 4. 2015].

¹⁷⁸ James M. Smith, „The Politics of Sexual Knowledge: The Origins of Ireland's Containment Culture and the Carrigan Report (1931)“, *Journal of the History of Sexuality* 13 (2004): 220. <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=15119444>> [staženo k 28. 2. 2015].

¹⁷⁹ V tančárnách biskupové spatřovali „místo hříchu“ a opakovaně proti nim ve svých kázáních varovali. V roce 1925 dokonce vydali varování, které se mělo ve všech kostelích číst čtyřikrát ročně až do odvolání. (Whyte, *Church and State in Modern Ireland, 1923-1970*, 49).

¹⁸⁰ Smith, „Carrigan Report“, 215.

Aniž by Cosgraveho vláda stihla doporučení Carriganovy zprávy zpracovat, byla po volbách 1932 vystřídána de Valerovou Fianna Fáil. Nový ministr spravedlnosti James Geoghegan okamžitě podnikl kroky k tomu, aby církev uvědomil o náklonnosti vlády k jejím požadavkům a několikrát se setkal se zástupci biskupské hierarchie, které ujistil, že zákon „přivede právo do souladu s tou nejlepší katolickou praxí a učením“.¹⁸¹ Limerický biskup Keane a reverend Canavan podpořili rozhodnutí závěry Carriganovy zprávy nepublikovat, a Keane dokonce doporučoval, aby byly zákony přijaty bez veřejné debety v Dáilu.¹⁸² Přestože nebyli biskupové přizváni k tajným jednáním, ministr si vyžádal memorandum shrnující oficiální stanovisko církve. Ta požadovala čtyři věci: zákaz prodeje a dovozu antikoncepce, zvýšení věku způsobilosti k pohlavnímu styku na osmnáct let, efektivní licencování tančírů a legislativu, která by adresovala „morální zneužívání motorových vozidel“.¹⁸³ Z tajných jednání nakonec vzešly dva zákony – Pozměňující akt kriminálního práva, jež zahrnoval i zákaz prodeje antikoncepčních prostředků,¹⁸⁴ a Zákon o tančírůch,¹⁸⁵ které byly oba přijaty v roce 1935.¹⁸⁶

Kromě přijímané legislativy je při zkoumání irské „politiky morálky“ nutné zmínit přinejmenším jednu důležitou aféru, k níž ve Svobodném státě došlo v roce 1930 v hrabství Mayo. Týkala se postavení protestantů a nároku katolíků vyžadovat, aby funkce, které spojovali s morální výchovou, obsazovali pouze katolíci.

Když se uvolnil post knihovníka hrabství Mayo, byla na něj Místní jmenovací komise¹⁸⁷ dosazena Letitia Dunbar-Harrisonová. Proti tomuto rozhodnutí se postavila jak rada hrabství, tak Komise knihoven Mayo, která se skládala především z příslušníků kléru. Hlavním uváděným důvodem pro odmítnutí navrhované kandidátky byla nedostatečná znalost irštiny. I když byla irština pro západoirské hrabství bezpochyby důležitá,¹⁸⁸ jednalo se spíše o důvod zástupný a tím hlavním bylo vyznání Dunbar-Harrisonové, jež byla protestantka a absolventka Trinity College.¹⁸⁹ I přesto, že

¹⁸¹ Smith, „Carrigan Report“, 217.

¹⁸² Finnane, „The Carrigan Committee“, 526.

¹⁸³ Smith, „Carrigan Report“, 217.

¹⁸⁴ Criminal Law Amendment Act, 1935.

<<http://www.irishstatutebook.ie/eli/1935/act/6/enacted/en/print.html>> [Staženo 19. 1. 2016].

¹⁸⁵ Public Dance Halls Act, 1935.

<<http://www.irishstatutebook.ie/eli/1935/act/2/enacted/en/print.html>> [staženo 19. 1. 2016].

¹⁸⁶ Whyte, *Church and State in Modern Ireland, 1923-1970*, 49.

¹⁸⁷ Local Appointments Commission

¹⁸⁸ Keogh, *The Vatican, the Bishops, and Irish Politics, 1919-39*, 167.

¹⁸⁹ Lydon, *The Making of Ireland*, 374.

katolíkům nebylo zakázáno tradičně protestantskou univerzitu navštěvovat, stala se během dvacátých a třicátých let terčem soustavné izolace.¹⁹⁰ Arcijáhen Fallon uvedl, že i přes její úspěchy je kandidátka „jako protestantka absolutně nevhodná pro pozici knihovnice pro 99 % populace hrabství Mayo.“¹⁹¹

Premiér Cosgrave tentokrát zaujal stanovisko, kterým se překvapivě vymezil proti přání katolického kléru, a poté, co rada hrabství opakovaně odmítla jmenování protestantky odsouhlasit, radu rozpustil. Většina knihoven hrabství Mayo zahájila bojkot a začala vracet knihy, které jim Dunbar-Harrisonová doporučila.¹⁹²

Cosgraveho rozhodnutí bránit práva protestantské menšiny využila opoziční Fianna Fáil, aby se prezentovala jako jediná ochránkyně katolíkům. Poslanec za volební obvod Mayo-Jih v Dáilu prohlásil, že žádný z členů Fianna Fáil se nebude omlouvat za to, když v otázce katolického zájmu zaujme katolické stanovisko, a že premiér nemůže ani lid, ani kněze hrabství Mayo zastrašit. Nakonec Cosgraveho obvinil, že se snaží zavděčit „jistým elementům této země, které jsou vždy proti-nacionální a protikatolické“.¹⁹³ K problému se, byť o něco diplomatičtějším jazykem, vyjádřil i samotný předseda strany de Valera. Post knihovníka, který aktivně doporučuje knihy, označil za „propagandisticky vzdělávací“ a proto podle jeho názoru „lidé z Mayo, hrabství, kde je myslím – přesná čísla jsem zapomněl – 98% populace katolické, jsou oprávněni trvat na katolickém knihovníkovi.“¹⁹⁴

Cosgrave vyslal svého zástupce k tuamskému arcibiskupovi Gilmartinovi, kterého požádal o pomoc s řešením situace. Zároveň však potvrdil, že stojí za svým rozhodnutím a diskriminaci při jmenování do funkce na základě náboženství označil za odporující „principům, na nichž byl tento stát založen“ a rovněž uvedl, že je pochybné, zda post knihovníka může být chápán jako vzdělávací.¹⁹⁵ Katolický tlak byl však silný a premiér s vidinou blížících se voleb, v nichž by tato polarizující otázka hrála v jeho neprospěch, nabídl přemístění Dunbar-Harrisonové do jiné části země a ustanovení nové rady hrabství.¹⁹⁶

¹⁹⁰ Silné doporučení školu nenavštěvovat změnil ve výslovný zákaz dublinský arcibiskup až v roce 1944. (Brown, *Ireland: A Social and Cultural History: 1922-1985*, 115, 234-235).

¹⁹¹ Reid a Molloy. „Libraries of County Mayo“, 129.

¹⁹² Keogh, *The Vatican, the Bishops, and Irish Politics, 1919-39*, 166.

¹⁹³ Dáil Éireann, „Orders of the Day. - Local Government Bill, 1931—Second Stage“, 17. červen 1931. <<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/Debates%20Authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/dail1931061700022?opendocument>> [staženo 11. 4. 2016].

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ Reid a Molloy. „Libraries of County Mayo“, 130.

¹⁹⁶ Lee, *Ireland, 1912-1985: Politics and Society*, 166.

Navzdory rozporu mezi ústavou z roku 1922 a pohledem katolického učení na roli státu, panovala mezi Svobodným státem a irskou církví v oblasti „politiky morálky“ silná shoda. Ačkoliv se představitelé církve nemohli oficiálně účastnit politického života, jejich vliv se opíral především o fakt, že církevní učení bylo součástí identity většiny obyvatelstva. Poslanec Dáilu Byrne dokonce vzpomněl významu katolické církve v poskytnutí vzdělání irským politickým představitelům. Přijímání zákonů v souladu s katolickým pojetím morálky kromě křesťanských organizací a médií podporovali i samotní politici včetně ministrů a premiérů. Při jejich obhajobě neznárodně používali silně katolickou rétoriku či ji kombinovali s obhajobou irského národa. Katolický klér získával pozice v důležitých komisích připravujících návrhy zákonů a neznárodně byla konzultována i biskupská hierarchie.

Přestože by se mohlo zdát, že k přijímání těchto zákonů docházelo především na nátlak církve a katolických spolků, případně z důvodu internalizace katolických hodnot irskými politiky, byly dané zákony výhodné i pro stát. Především cenzurní zákony mu poskytovaly nástroje k ochraně irské národní identity. Jednak umožňovaly regulaci objemu filmů a literatury zahraniční produkce, s nimiž se irští obyvatelé dostali do kontaktu, a jednak sloužily k uchování představy o morálních kvalitách vlastního irského obyvatelstva. Aféry z Mayo opoziční strana využila k tomu, aby se prezentovala jako „katoličtější“, než vládní Cumann na nGaedheal.

Přijímané zákony nebyly primárně namířeny proti protestantské složce obyvatelstva, ale přesto se negativně promítly na její postavení. Ať už se jednalo o zákazy rozvodů, nebo cenzurní zákony, které omezovaly britskou a protestantskou žurnalistickou i uměleckou produkci. Aféra Dunbar-Harrisonové ukázala, že stát je ochotný přistoupit na přímou diskriminaci protestantů, pokud to většinové katolické obyvatelstvo vyžaduje. Možnost protestantů se proti zákonům motivovaným katolickým učením hájit, či je dokonce označovat za nesprávné, byla značně omezená a protestantští poslanci se k tomu většinou odvažovali jen velmi opatrně. Vyhraněnější odpor charakteristický pro W. B. Yeatsa byl následován odvetou ze strany katolické většiny, jejíž média byla připravena každou takovou kampaň označit za zradu na irském národě.

Závěr

Jak v oblasti vzdělávacího systému, tak otázkách týkajících se katolické morálky se vztah Irského svobodného státu a katolické církve vyznačoval absencí jakéhokoliv konfliktu. Systém vzdělávání se po vzniku Svobodného státu téměř neproměnil a politické elity na žádnou změnu ani neaspirovaly, jak opakovaně potvrzovali všichni irští ministři vzdělání. Katolické církvi byla ponechána volná ruka a její postavení bylo téměř monopolní, jak v poskytování základního, tak středoškolského vzdělání. První zmiňované bylo spolufinancované státem, který vykonával slabou formu dohledu, střední školy byly ale zcela v soukromém vlastnictví. Politici bránili i tradiční principy katolického školství, (jako bylo například dělení škol na chlapecké a dívčí) často za použití tradičních církevních argumentů. Dokladem váhy, kterou stát přikládal zachování statutu quo je písemný příslib, jímž ministr O'Sullivan mínil upokojit klér, který s podezřením vnímal Zákon o odborném vzdělání. Stejně tak ani v prosazování zákonů v souladu s katolickým výkladem morálky stát křesťanským laikům ani neoficiálnímu nátlaku biskupské hierarchie nijak neodporoval. Rozvod byl znemožněn nejprve prakticky a v roce 1937 dokonce ústavou. Došlo k přijetí zákonů o cenzuře, po nichž představitelé církve volali jako po prostředcích, jež měly zastavit příval nemorálních filmů a literatury, především ze zahraničí. Na základě návrhů Carriganovy zprávy, s jejímž obsahem nebyla veřejnost nikdy obeznámena, došlo v roce 1935 k přijetí dalších dvou zákonů. Ty zakázaly prodej a dovoz antikoncepce a zavedly licencování tančiren, což obojí patřilo k požadavkům biskupské hierarchie. Zkoumané případy rovněž poukazují na silný vliv lobbingu katolických laických organizací a katolického tisku. Katoličtí kněží se také často stávali členy přípravných nebo výkonných komisí v otázce morálky pouze na základě svého kněžského povolání – kněz se stal dokonce i předsedou Rady pro cenzuru publikací zřízené zákonem z roku 1929. Největší politická změna v krátkých dějinách Svobodného státu, kterou bylo střídání vlády v roce 1932, nijak neovlivnila jeho vztah s katolickou církví. De Valerova vláda byla stejně konzervativní jako ta Cosgraveho. Jako katoličtější z obou stran se Fianna Fáil pokusila projektovat již během knihovnické krize v hrabství Mayo.

Kromě aspirace přiblížit povahu vztahu církve a státu ve dvou sférách a zkoumaném období si práce položila také tři různé otázky. Na ně se během předchozích kapitol pokoušela odpovídat výběrem specifických momentů zkoumaného

vztahu a jejich komentáři. Následující část závěru je věnována krátkým sumarizacím poznatků shromážděných k jednotlivým otázkám:

První z nich zněla: Jak se ve zkoumaném vztahu promítlo propojení irské etnické a konfesijní identity? Cílem bylo zjistit, zda s tímto diskursem politické elity pracovaly i po zisku nezávislosti, kdy poklesl jeho význam. Průzkum v obou oblastech dokázal, že myšlenka irsko-katolické identity zůstávala živá i po vzniku Svobodného státu. Ve vzdělávání se katolictví vedle irského jazyka a gaelské kultury stalo jedním z prvků, které měl být podle státní interpretace školami jejich žákům vštěpován. Skutečnost, že katolický aspekt této nové identity byl zmiňován méně často než jazykový, je pravděpodobně dána tím, že zatímco irštinu bylo nutné oživovat, katolictví bylo vlastní všem Irům – či přinejmenším jejich většině – (což závisí na interpretaci a bude rozvedeno ve třetí odpovědi). Irsko-katolická identita byla zmiňována i v otázkách morálky a cenzury, když někteří politici či aktivisté vyžadovali její ochranu před „hříchem“ většinou přicházejícím „zvenku“ a ohrožujícím „ctnostné Irsko“. Biskupský pastýřský list z roku 1927 varující před nebezpečími ohrožujícími morálku přináší zajímavé zjištění, a sice to, že model irsko-katolické identity hraničící s představou zvláštního etnika nepřímo utvářela svou rétorikou i církev. Pastýřský list totiž o jednotlivých zlech mluví jako o nebezpečích, které mohou ohrozit charakter „naší rasy“ a spojuje tak otázku katolické morálky s rasou jako sociálním konstruktem identity.

Druhá položená otázka, týkající se tentokrát státu, se tázala: Mohl stát ze silného vlivu církve sám nějak profitovat? Ukázalo se, že je toto kritérium ve skutečnosti silně provázané s první otázkou. Právě model identity založené na irském jazyce a katolických hodnotách se ukázal být pro politiky přitažlivým. Jak naznačila již teoretická kapitola, nově vzniklý irský stát totiž potřeboval obyvatele s pevným národním cítěním, aby mohl vzdorovat celo-britské identitě nárokuje si oba britské ostrovy. Příchyllost k Británii byla po staletích společné historie a díky sdílenému jazyku a každodenní konzumaci britské kultury a médií velmi silná. Proto stát celý školský systém podřídil jedinému cíli, a sice obrodě irštiny jako národního jazyka. Když církev tuto jazykovou politiku bez problému přijala, ztratil stát jedinou možnou záminku ke konfrontaci. Protože katolická identita irských obyvatel byla silnější než etnicko-jazyková, pracoval stát ochotně i s ní. V tomto ohledu je velmi zajímavé

pozorování, které činí Keating a podle něhož stát přistoupil na konstrukci irské identity kolem vysokého morálního kreditu. Cenzurní zákony nepovažuje Keating ze strany státu pouze za vhodné nástroje k limitaci cizího a především britského kulturního vlivu, jak si ostatně všimla i tato práce. Jejich využití spatřuje v cenzuře percepce Irska okolními zeměmi, ale i k cenzurování irského vnímání sebe sama. Selektováním informací bylo možné budovat obraz Irska jako „ostrova morálky v moři hříchu“.

Třetí otázka zněla: Jaké bylo na pozadí vztahu mezi katolickou církví a státem postavení protestantské menšiny? I v případě třetí odpovědi je možné hovořit o identitě, podobně jako doposud. Postavení protestantů ve školství bylo podle všech kritérií rovnocenné a nebyla přijata žádná legislativa, jejímž cílem by byla diskriminace protestantů na základě jejich náboženství. V nepřímou diskriminaci protestantů vyústila skutečnost, že irská identita byla konstruována s cílem vymezit se proti Britům. A to právě na základě toho, co irští protestanti sdíleli s Angličany a v čem se lišili od většinových Irů. Přestože například výuka irštiny by s sebou neměla nést žádnou konfesijní zátěž, historický vývoj (vzpomínaný v první kapitole) způsobil opak a jazyk se stal pro některé protestanty zcela nepřijatelným. Další zdroj protestantských problémů velmi dobře vystihuje příklad senátora Keanea se dvěma odlišnými principy – katolickou přísnou kontrolou a protestantskou svobodou volby. Katolická většina a její představitelé nemínili tlakem na přijetí „morálních“ zákonů diskriminovat protestantské Iry. Jednoduše však věřili, že jejich úkolem je chránit morálku celé populace, jak vyjádřil během debaty o rozvodu arcibiskup Byrne, který si nárokoval právo mluvit ve věci všech lidí, kteří byli pokřtěni. Pokusy protestantských umělců a tisku se postavit proti tomu, aby za ně „rozhodovala většina“, byly většinou napadány katolickými deníky a nakonec vždy zadušeny v zárodku. Protestantská menšina se tak v Irsku v důsledku rostoucí neochoty stávat se terčem odvetných kampaní alespoň částečně stahovala z veřejného života. Knihovnická aféra Mayo ukázala, že ani premiér není proti vůli katolické většiny schopný ochránit protestanta před nábožensky motivovanou diskriminací. A že tehdy ještě opoziční Fianna Fáil bude katolicismus obhajovat velmi programově.

Na základě kvalitativního výzkumu inspirovaného modifikací kritérií práce Foxe a Sandlera *Quantifying Religion* byl představen vztah irské katolické církve a Irského svobodného státu. Výstupem práce je přehled zkoumaného vztahu ve dvou oblastech.

Ten může posloužit jako informační zdroj pro budoucí výzkum či jako podklad pro navazující práci zabývající se stejným či obdobným tématem. Zvolená kritéria navíc směřovala ke zkoumání významu spojení katolické a irské identity v období po zisku nezávislosti. Jejich aplikací na zkoumaný vztah v práci vykryštovalo další velké téma irských dějin dvacátého století – vytváření konkurenční identity („othering“) proti britské identitě, jež tu irskou zdánlivě ohrožovala. Tento proces se nabízí jako předmět dalšího výzkumu.

Summary

The relationship of the Catholic Church and Irish Free State both in education and politics of morality can be described as having virtually zero potential for emergence of a conflict. The state did not make any attempt to curb strong Church hold on the system of national education. Instead the state simply tasked the church with launching what it meant to introduce to schools – revival of Irish language. Similarly enough, in the field of politics of morality, the state complied with the demands of the catholic pressure groups and media to adopt censorship acts or to ban sale of contraception. The emergence of a new government after ten years showed to have very little influence on the basis of the relationship as the new governmental party was traditionalist conservative right-wing as its predecessor.

While working on the data extraction for the next part of his thesis, the author has discovered a new phenomenon, rather by accident, which is yet to be addressed by a larger focused study. As it seem, one of the biggest issues of the relationship of the church and the state in 1920s Ireland was the development of identity bulletproof to the allurements of British protestant values and ideas. Almost all the actions performed by the state in the field of education or politics of morality simply lead to strengthening the idea of catholic-Irish man whose purity is opposed to vices imported from Britain and the mainland Europe.

The goal of this efforts made by state was to guard itself from possible retaliation of the British and/or the Ulster Irish in an attempt to re-conquest Free State. As a result of this project, the relationship between the church and the state was as peaceful as possible as the state did not have a single demand for any action by the Church other than giving it her blessing in an event of a possible war. The Protestant minority suffered from this even though they were not meant to specifically. But as the identity was built against the British it vilified many traits shared by the Protestant Irish as well.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Censorship of Films Acts, 1923.

<<http://www.irishstatutebook.ie/eli/1923/act/23/enacted/en/print.html>> [Staženo 19. 1. 2016].

Censorship of Publications Act 1929.

<<http://www.irishstatutebook.ie/eli/1929/act/21/enacted/en/print.html>> [Staženo 19. 1. 2016].

Constitution of the Irish Free State (Saorstát Eireann) Act, 1922.

<<http://www.irishstatutebook.ie/eli/1922/act/1/enacted/en/print.html>> [Staženo 19. 1. 2016].

Criminal Law Amendment Act, 1935.

<<http://www.irishstatutebook.ie/eli/1935/act/6/enacted/en/print.html>> [Staženo 19. 1. 2016].

Public Dance Halls Act, 1935.

<<http://www.irishstatutebook.ie/eli/1935/act/2/enacted/en/print.html>> [Staženo 19. 1. 2016].

Central Statistics Office a Northern Ireland Statistics and Research Agency. *Census 2011*

Ireland and Northern Ireland. Government of Ireland, 2014.

<<http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/population/2011/Cen2011IrelandNorthernIreland.pdf>> [Staženo 10. 5. 2016].

Department of Education. *Report of the Department of Education for The Schools Year 1924-25 and the Financial and Administrative Years 1924-25-26*. Dublin: Cahill & Co., Ltd., 1926.

Department of Education. *Report of the Department of Education 1927-28*. Dublin: Cahill & Co., Ltd., 1929.

Dáil Éireann. „COMPULSORY ATTENDANCE IN PRIMARY SCHOOLS“. 17. listopad 1922.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/dail1922111700013>> [Staženo 26. 3. 2016].

Dáil Éireann. „Educational System“. 4. leden 1923.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1923010400008?opendocument>> [Staženo 16. 4. 2016].

Dáil Éireann. „CENSORSHIP OF FILMS BILL, 1923. - SECOND STAGE“. 10. květen 1923.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/Debates%20Authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/dail1923051000009?opendocument>> [Staženo 3. 4. 2016].

Dáil Éireann. „NOMINATION OF THE EXECUTIVE COUNCIL“. 20. září 1923.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1923092000003?opendocument>> [Staženo 11. 3. 2016].

Dáil Éireann. „COMMITTEE ON FINANCE. - ESTIMATES FOR PUBLIC SERVICES. VOTE 48, PUBLIC EDUCATION (RESUMED)“. 7. červenec 1924.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1924070700004?opendocument>> [Staženo 24. 3. 2016].

Dáil Éireann. „PRIVATE BILLS FOR DIVORCE“. 11. únor 1925.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1925021100032?opendocument>> [Staženo 16. 2. 2016].

Dáil Éireann. „SUPPLEMENTARY AND ADDITIONAL ESTIMATES. - VOTE 43—SECONDARY EDUCATION“. 23. únor 1926.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1926022300027?opendocument>> [Staženo 24. 3. 2016].

Dáil Éireann. „CENSORSHIP OF PUBLICATIONS BILL, 1928—SECOND STAGE“. 18. říjen 1928.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1928101800014?opendocument>> [Staženo 12. 2. 2016].

Dáil Éireann. „CENSORSHIP OF PUBLICATIONS BILL, 1928—SECOND STAGE (RESUMED)“. 19. říjen 1928.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/dail1928101900003?opendocument>> [Staženo 12. 2. 2016].

Dáil Éireann. „In Committee on Finance. - Vote 45—Office of the Minister for Education“. 21. květen 1931.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1931052100016?opendocument>> [Staženo 26. 3. 2016].

Dáil Éireann. „Orders of the Day. - Local Government Bill, 1931—Second Stage“. 17. červen 1931.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/Debates%20Authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/dail1931061700022?opendocument>> [Staženo 11. 4. 2016].

Dáil Éireann. „Application for Private Bill. - Vote No. 45—Office of the Minister for Education (Resumed)“. 26. duben 1933.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/dail1933042600024?opendocument>> [Staženo 28. 4. 2016].

Dáil Éireann. „In Committee on Finance. - Vote No. 45—Office of the Minister for Education“. 11. duben 1934.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail1934041100023?opendocument>> [Staženo 28. 4. 2016].

Seanad. „SEANAD RESUMES. - DEBATE ON DIVORCE LEGISLATION RESUMED.“. 11. červen 1925.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/seanad1925061100010?opendocument>> [Staženo 17. 2. 2016].

Seanad. „Censorship of Publications Bill, 1928—Second Stage (Resumed)“. 11. dubna 1929.

<<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/Debates%20Authoring/DebatesWebPack.nsf/takes/seanad1929041100004?opendocument>> [Staženo 7. 4. 2016].

The Irish National Synod. „A Joint Pastoral“ (pastýřský list biskupské hierarchie) otištěný na pokračování v *The Tablet* 67 (1927), 8., 15., 22., a 29. říjen 1927, 26-27, 12-14, 20-21, 14-16. <<http://archive.thetablet.co.uk/article/8th-october-1927/26/the-irish-national-synod>; <http://archive.thetablet.co.uk/article/15th-october-1927/12/the-irish-national-synod>; <http://archive.thetablet.co.uk/article/22nd-october-1927/20/the-irish-national-synod>; <http://archive.thetablet.co.uk/article/29th-october-1927/14/the-irish-national-synod>> [Staženo 25. 2. 2016].

Monografie

Bowen, Kurt Derek. *Protestants In A Catholic State*. Kingston: McGill-Queen's University Press, 1983.

Brown, Terence. *Ireland: A Social and Cultural History: 1922-1985*. London: Fontana Press, 1990.

Cahill, Edward. *The Framework of a Christian State: An Introduction to Social Science*. Dublin: M. H. Gill and son, Ltd., 1932.

Cleary, Joseph. *Literature, Partition and the Nation-State. Culture and Conflict in Ireland, Israel and Palestine*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Coolahan, John. *Irish Education: Its History and Structure*. Dublin: Institute of Public Administration, 1981.

Hastings, Adrian. *The Construction Of Nationhood: Ethnicity, Religion And Nationalism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

Hechter, Michael. *Internal Colonialism: The Celtic Fringe in British National Development*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 1999.

Hroch, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009.

Keogh, Dermot. *Ireland and the Vatican: The Politics and Diplomacy of Church-state Relations, 1922-1960*. Cork, Ireland: Cork University Press, 1995.

- Keogh, Dermot. *The Vatican, the Bishops, and Irish Politics, 1919-39*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986.
- Lee, Joseph. *Ireland, 1912-1985: Politics and Society*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
- Lydon, James F. *The Making of Ireland: From Ancient times to the Present*. London: Routledge, 1998.
- Mainwaring, Scott. *The Catholic Church and Politics in Brazil, 1916-1985*. Stanford, CA, USA: Stanford University Press, 1986.
- McCrone, David a Frank Bechhofer. *Understanding National Identity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
- McLeod, Hugh. *Sekularizace v západní Evropě (1848-1914)*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008.
- Murray, Patrick. *Oracles of God: the Roman Catholic Church and Irish politics, 1922-37*. Dublin, Ireland: University College Dublin Press, 2000.
- Šlosarčík, Ivo. *Politický systém Irska*. Praha: Slon, 2007.
- Titley, E, Brian. *Church, State, and the Control of Schooling in Ireland, 1900-1944*. Montreal, QC, CAN: MQUP, 1983.
- Whyte, John Henry. *Church and State in Modern Ireland, 1923-1970*. Dublin: Gill and Macmillan, 1971.

Akademické články a příspěvky ve sbornících

- Alibašić, Ahmet. „Models of State-Church Relations in Europe and the USA and Their Consequences“. *Arches Quarterly* 2 (2008): 42-47.
<http://www.thecordobafoundation.com/attach/Arches_issue_02x_Web.pdf>
[Staženo 20. 9. 2015].
- Amenta, Edwin. „State-centered and Political Institutional Theory: Retrospect and Prospect“. In *Handbook of Political Sociology*, eds. Thomas Janoski, Robert R. Alford, Alexander M. Hicks, Mildred A. Schwartz, 96-114. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Beaumont, Caitriona. „Women, Citizenship and Catholicism in the Irish free state, 1922-1948“. *Women's History Review* 6 (1997): 563-585. doi: 1080/09612029700200154 [Staženo 5. 4. 2015].
- Clarke, Marie. „The Response of the Roman Catholic Church to the Introduction of Vocational Education in Ireland 1930–1942“. *History of Education* 41 (2012): 477-93. doi:10.1080/0046760x.2011.622298 [Staženo 8. 4. 2016].

Crotty, William. „The Catholic Church in Ireland and Northern Ireland: Nationalism, Identity, and Opposition“. In *The Catholic Church and the Nation-state: Comparative Perspectives*, eds. Paul Christopher Manuel, Lawrence C. Reardon a Clyde Wilcox, 117–30. Georgetown: Georgetown University Press, 2006.

de Bhaldraithe, Eoin. „Mixed Marriages and Irish Politics: The Effect of "ne Temere"“. *Studies: An Irish Quarterly Review* 77 (1988): 284–99.
<<http://www.jstor.org/stable/30091310>> [Staženo 2. 5. 2016].

Durham Jr., W. Cole, „Perspectives on Religious Liberty: A Comparative Framework“. In *Religious Human Rights in Global Perspective: Religious Perspectives, svazek 2*, eds. Johan David Van der Vyver a John Witte, Jr, 1-44. Hague: Kluwer Law International, 1996.

Ellis, Steven G. „Religion and National Identity in Early Modern Ireland“. In *Religion and Political change in Europe: Past and Present*, ed. Ausma Cimdina, 57-85. Pisa: PLUS, Università di Pisa, 2003.

Fiala, Petr. „Jsou církve zájmovými skupinami? Příspěvek k teorii organizovaných zájmů“. *Politologický časopis* 2 (1995): 26-34.
<<http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/1995/1/1995-1-3-Fiala-Jsou%20c%C2%B0rkve%20z%E2%80%A0jmov%C5%BEmi%20skupinami.pdf>> [staženo 19. 2. 2016].

Finnane, Mark. „The Carrigan Committee of 1930-31 and the 'moral Condition of the Saorstát'“. *Irish Historical Studies* 32 (2001): 519–36.
<<http://www.jstor.org/stable/30006974>> [Staženo 18. 4. 2015].

Fitzpatrick, David. „Divorce and Separation in Modern Irish History“. *Past & Present* 37 (1987): 172-196. <<http://www.jstor.org/stable/650964>> [Staženo 4. 3. 2015].

Fox, Jonathan. „Religion as an Overlooked Element of International Relations“. *International Studies Review* 3 (2001): 53–73. <<http://www.jstor.org/stable/3186242>> [Staženo 13. 10. 2015].

Fox, Jonathan a Shmuel Sandler. „Quantifying Religion: Toward Building More Effective Ways of Measuring Religious Influence on State-level Behavior“. *Journal of Church and State* 45 (2003): 559–88. <<http://www.jstor.org/stable/23920512>> [Staženo 3. 12. 2015].

Francis, John G. „The Evolving Regulatory Structure of European Church-State Relationships“. *Journal of Church and State* 34 (1992): 775-804.
<<http://www.jstor.org/stable/23919582>> [Staženo 8. 5. 2015].

Fuller, Louise. „Religion, Politics and Socio-Cultural Change in Twentieth-Century Ireland“. *The European Legacy: Toward New Paradigms* 10 (2005): 41-54. doi: 10.1080/1084877052000321976 [Staženo 18. 2. 2016].

Griffin, Leslie. „The Integartion of Spiritual and Temporal: Contemporary Roman Catholic Church-State Theory“, *Theological Studies* 48 (1987): 225-257. <<http://cdn.theologicalstudies.net/48/48.2/48.2.1.pdf>> [Staženo 21. 1. 2016].

Hanovs, Deniss. „The national Movement in Latvia in the 19th Century: the Nation as a Quasi-Religion“. In *Religion and Political change in Europe: Past and Present*, ed. Ausma Cimdina, 131-145. Pisa: PLUS, Università di Pisa, 2003.

Hogan, G. W.. „Law and Religion: Church-state Relations in Ireland from Independence to the Present Day“. *The American Journal of Comparative Law* 35 (1987): 47–96. doi:10.2307/840163. [Staženo 23. 4. 2016].

Hyland, Aine. „The Process of Curriculum Change in the Irish National School System, 1868 to 1986“. *Irish Educational Studies* 6 (1986): 17-38. doi: 10.1080/0332331860060205 [Staženo 22. 4. 2016].

Keating, Anthony. „Censorship: The Cornerstone of Catholic Ireland“. *Journal of Church and State* 57 (2013): 289-309. <<http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&db=poh&AN=103069332&lang=cs&site=eds-live&scope=site&authtype=shib&custID=s1240919>> [Staženo 13. 3. 2016].

Keating, Anthony. „Sexual crime in the Irish Free State 1922–33: its nature, extent and reporting“. *Irish Studies Review* 20 (2012): 135-155. <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=77658025>> [Staženo 13. 3. 2016].

Keating, Anthony. „The Uses and Abuses of Censorship: God, Ireland and the Battle to Extend Censorship Post 1929“. *Estudios Irlandeses* 9 (2014): 135-155. <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsglr&AN=edsgcl.384543405>> [Staženo 14. 3. 2016].

Keenan, Marie M. „Masculinity, relationships and context: Child sexual abuse and the Catholic Church“. *Irish Journal of Applied Social Studies* 15 (2015): 64-77. <<http://arrow.dit.ie/ijass/vol15/iss2/7>> [Staženo 10. 5. 2016]

Larkin, Emmet. „Economic Growth, Capital Investment, and the Roman Catholic Church in Nineteenth-Century Ireland“. *The American Historical Review* 72 (1967): 852-884. <<http://www.jstor.org/stable/1846659>> [Staženo 16. 4. 2015].

Larkin, Emmet. „Church, State, and Nation in Modern Ireland“. *The American Historical Review* 80 (1975): 1244-1276. <<http://www.jstor.org/stable/1852059>> [Staženo 16. 4. 2015].

Larkin, Emmet. „Church and State in Ireland in the Nineteenth Century“. *Church History* 31 (1962): 294-306. <<http://www.jstor.org/stable/3163321>> [Staženo 16. 4. 2015].

- McLeod, Hugh. „Christianity and nationalism in nineteenth-century Europe“. *International Journal for the Study of the Christian Church*, 15 (2015), 7–22. doi: 10.1080/1474225X.2015.1020009 [Staženo 2. 4. 2016].
- O'Donoghue, Tom A. „Catholicism and the curriculum: The Irish secondary school experience, 1922-62“. *Historical Studies in Education (Canada)* 10 (1998): 140-158. <http://historicalstudiesineducation.ca/index.php/edu_hse-rhe/article/view/1556/1646> [Staženo 8. 2. 2015].
- Oldmixon, Elizabeth. A., Jane Suiter a Brian. R. Calfano. „Assessing Clergy Attitudes: Ideology And Institutional Superiors“. *Journal Of Church And State* 56 (2013): 670-690. doi:10.1093/jcs/cst028. [Staženo 12. 4. 2016].
- Pašeta, Senia. „Censorship and Its Critics in the Irish Free State 1922-1932“. *Past & Present* 52 (2003):193-218. <<http://www.jstor.org/stable/3600789>> [Staženo 3. 3. 2015].
- Raftery, Deirdre. „'Among School Children': The Churches, Politics and Irish Schooling, 1830-1930“. *Studies: An Irish Quarterly Review* 100 (2011): 433–40. <<http://www.jstor.org/stable/23209764>> [Staženo 19. 2. 2016].
- Reid, Peter H. a Margaret Molloy. „Church and State: Censorship and Political Interference in the Libraries of County Mayo“. *Library & Information History* 29 (2013): 118-134. <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=87923431>> [Staženo 28. 2. 2015].
- Sandberg, Russell. „Church-State Relations In Europe: From Legal Models To An Interdisciplinary Approach“. *Journal Of Religion In Europe 1* (2008): 329-352. doi:10.1163/187489208x336560. [Staženo 18. 4. 2016].
- Smith, James M. „The Politics of Sexual Knowledge: The Origins of Ireland's Containment Culture and the Carrigan Report (1931)“. *Journal of the History of Sexuality* 13 (2004): 208-233. <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=15119444>> [Staženo 28. 2. 2015].
- Spohn, Willfried. „Multiple Modernity, Nationalism And Religion: A Global Perspective“. *Current Sociology* 51 (2003): 265-286. doi:10.1177/0011392103051003007. [Staženo 10. 10. 2015].
- Todd, Jennifer. „Partitioned Identities? Everyday National Distinctions In Northern Ireland And The Irish State“. *Nations And Nationalism* 21 (2015): 21-42. doi:10.1111/nana.12083. [Staženo 18. 4. 2016].
- Walsh, Thomas. „Constructions of Childhood in Ireland in the Twentieth Century: A View from the Primary School Curriculum 1900-1999“. *Child Care in Practice* 11(2005): 253-269. <<http://ezproxy.is.cuni.cz/login?qurl=http%3a%2f%2fsearch.ebscohost.com%2flogin.aspx%3fdirect%3dtrue%26db%3deric%26AN%3dEJ820715%26lang%3dcs%26site%3des-live%26scope%3dsite>> [Staženo 19. 2. 2016].

Weber, Paul J. „Separation of Church and State: A Potent, Dynamic Idea in Political Theory“. In *The Encyclopedia of Politics and Religion*, 2. svazek, ed. Robert Wuthnow, 684-687. London: Routledge, 1988.

White, Timothy J. „The Impact Of British Colonialism On Irish Catholicism And National Identity: Repression, Reemergence, And Divergence“, *Études Irlandaises*, 35 (2010): 21-37. doi:10.4000/etudesirlandaises.1743. [Staženo 12. 4. 2016].